

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De benadering van de delinquent door de psychiater-deskundige

Psychologie is niet hetzelfde als psychiatrie, zomin als een psycholoog een psychiater is. Het woord psychologie is afkomstig van *psychè* = levensadem, geest, ziel, bewustzijn, begeerte, moed, wilskracht, gemoed en *logos* = beschrijving; psycholoog is hij die een beschrijving en een verklaring kan geven van de psychische verschijnselen, die dus weet hoe hierin door te dringen en de betekenis ervan te begrijpen. Psychiatrie is afkomstig van *psychè* en *iatreuò* = behandelen, genezen; psychiater is dus hij die de psyche en de psychische stoornissen behandelt en geneest; hiertoe moet hij vanzelfsprekend een grondige kennis hebben én van het organische gebeuren bij de mens, kennis die hij heeft door zijn biologische opleiding tot geneesheer, én van de psychische aandoeningen, correlerend met deze van de psyche als zulkdanig. Hierbij zij opgemerkt dat het woord «psyche» hier niet als synoniem of vertaling van de «metafysische» ziel noch in tegenstelling met het anatomisch, fysiologisch waarneembare, gebruikt wordt. De noodzaak het psychisch gebeuren nader te kennen laat zich de laatste jaren steeds meer en meer voelen, temeer omdat men moet vaststellen dat men bij het merendeel der psychische stoornissen geen lichamelijke oorzaak vindt.

In tegenstelling met de psycholoog benadert de psychiater-deskundige, als geneesheer en therapeut, meer dan alleen de psyche, doch ook meer dan een lichaam; hij benadert de gehele mens in zijn ontwikkeling, in zijn groei van ergens uit naar ergens toe, een mens op weg (de *homo viator* van Gabriel Marcel), bij wie men naast een lichaam en een bewustzijn, ook nog een onbewuste, een gedrag, een bestemming, gevoelens en emoties zal aantreffen; de psychiater-deskundige benadert de gehele mens en wordt door de factische werkelijkheid ertoe gedwongen niet alleen rekening te houden met dit lijfelijk begrensd wezen dat object van zijn onderzoek wordt, maar tevens met de relaties die dit wezen onderhoudt met zijn omgevende wereld. Over welke middelen beschikt hij en met welk doel zal hij ze gebruiken?

I. De middelen

De middelen om de delinquent in zijn ontwikkelingsgang te vatten en te begrijpen zijn menigvuldig. Ze zijn niet *per se* van een andere categorie dan de gewone

lichamelijke technische onderzoeksmiddelen. Bij de psychologische middelen echter worden zowel de onderzochte als de onderzoeker «geëngageerd» en aldus wordt het kennen van zichzelf (*gnôthi seauton* = weet dat ge niet alles kent en kunt, weet dat ge geen god zijt) dikwijls een *conditio sine qua non* om de andere te leren begrip in zijn bestaan in de wereld. Immers, het ontmoeten, het gesprek, de observatie, het experimenteren, het duiden en interpreteren zijn allen methoden die de onderzoeker in het gebeuren mede betrekken. Het welslagen van al deze methoden en de hoeveelheid en kwaliteit van de gegevens, die hierdoor kunnen worden verkregen hangen vaak af niet alleen van de kennis van de methoden, doch tevens van de kennis die de onderzoeker heeft omtrent zijn eigen zijn en bestaan, omtrent zijn eigen aprioristische vooringenomenheden, omtrent zijn eigen kennen en kunnen.

§ 1. De Ontmoeting.

De eigenlijke ontmoeting bestaat hierin dat twee mensen aan mekaar verschijnen met een zekere graad van bereidheid tot mede-delen. Nu staat de ontmoeting van de psychiater met de delinquent meteen in het teken van de instantie die haar tot stand bracht en organiseerde. Nemen we aan dat het de gerechtelijke instantie is: zij wordt door de te onderzoeken persoon, die op dat ogenblik ver-dachte is, als potentieel bestraffend beleefd, temeer omdat hij vóór de ontmoeting met de psychiater reeds onderworpen werd aan allerlei politionele en inquisitorische verhoren, die op zichzelf reeds bestraffend waren en hem reflexmatig in een afweerhouding drongen. In deze sfeer wordt de ver-dachte (d.i. anders gedacht dan de maatschappij tot hiertoe over hem dacht) geconfronteerd met de psychiater, meestal dan nog in de gevangenis, voorgeleid door cipiers bij een voor hem onbekende (vaak weet hij niet eens dat die man daar aan het bureau een psychiater is), soms bij de hersamenstelling of, een enkele maal, vlak na de aanhouding op het gerechtsgebouw. Bij de eerste contactname is die onbekende persoon die zich de psychiater noemt, voor de verdachte een lid van de politie; het is iemand van de andere kant der barrière, een van de zovelen die hij, sinds hij gevat werd, tegenkomt; hij komt er tegen in een verdedigings- en afweerhouding, is *a priori* nog niet bereid de psychiater, die voor hem een ver-

dachte is, te ontmoeten. Anders verloopt het wanneer de organiserende instantie de verdediging is: reeds vóór psychiater en verdachte elkander tegenkomen bestaat er een bereidheid tot mede-delen, dit wil zeggen dat de verdachte, als hulpbehoevende, verwacht dat de psychiater mede zal delen in zijn wereld en belevingswijze, zodat hij zich ditmaal niet in een krampachtig verdedigingsreflex zal opsluiten, maar zich, hoevel vaak slechts tot op zekere hoogte, aan hem zal overgeven, zodat bij het eerste contact van een ontmoeting kan worden gesproken, met de gewenste grondslag voor een gesprek.

Nu is dit gesprek niet het essentiële van de ontmoeting, wél de grondhouding waarmee deze twee mekaar benaderen. Welke zijn de mogelijkheden? De eerste mogelijkheid is de *persoonlijke grondhouding (Ik-gij)*: hiermede wordt bedoeld de houding van een mens tegenover een andere mens zoals hijzelf. Die mens wordt niet tot een ding, tot een object van mijn analyse — dit geldt evengoed voor de psychiater als voor de verdachte — maar hij is een *gij* die door een *ik*, d.w.z. een mens zoals *gij*, wordt benaderd. Het is wel duidelijk dat het vaak zeer moeilijk is, vooral wanneer de gerechtelijke instantie de ontmoeting organiseert, en niet in het minste voor de psychiater, om in een dergelijke welgemeende, belangstellende grondhouding aan de andere te verschijnen. Wel beschikt de psychiater over een meer machtig middel om de weerstand van de andere te overwinnen: het aureool van de medicijnman aan wie men, spijs alle rationalisme van de getechnificeerde moderne tijd, op bijna primitief-infantiele wijze, ook door de meest intellectuelen, een almacht ziet toeschrijven waarin men geborgenheid vindt. Wie zegt «geborgenheid» zegt vertrouwen, wie zegt vertrouwen, zegt «ontmoeting», waarbij de verdachte «los» komt en zich mededeelt. Een welgemeende handdruk of een toegankelijk makende glimlach kunnen hierbij deze houding uitdrukken.

Nu wil een persoonlijke grondhouding niet zeggen een onmiddellijke bereidheid om met die persoon vriendschap te sluiten, verre van daar, maar het drukt het verlangen uit tot een ontmoeten van een mens door een mens. Deze ontmoeting vanuit deze persoonlijke grondslag kan echter in het teken blijven van het zakelijke. Van de kant van de psychiater betekent dit dat hij deze mens nog wel benadert als een *Gij*, niet zozeer belangstellend voor zijn bestaan zelf, dan wel voor datgene waarom het hic et nunc in dat bestaan gaat: de feiten en die mens in zoverre hij hiertoe aanleiding heeft gegeven; het gaat hem meer over de *zaak*, echter nog steeds van *die mens*. Ook de verdachte kan zich in een dergelijke grondhouding bevinden: hij kan zich bij voorbeeld wel mededelen aan die psychiater, maar niet meer dan hij kwijt wil met de bedoeling wel of niet geïnterneerd te worden; ook kan hij in alle waardering voor de andere als *Gij*, hoofdzakelijk *de zaak* voor ogen hebben; hij kan echter ook in zijn aanvankelijk vijandig-afwerende houding gefixeerd worden en er zelfs, uitzonderlijk, op uit zijn de psychiater-deskundige moeilijkheden aan te doen door allerlei leugenachtige verzinsels op te dissen tegenover de magistratuur nopens het gedrag van de deskundige. Het is begrijpelijk dat in deze houding minder kan worden doorgedrongen tot die mens en dat het resultaat van het gesprek een meer (positief of negatief) zakelijk karakter zal dragen. Het is een houding van een mekaar-(niet)-nodig-hebben: ik U voor mijn verslag, *Gij* mij voor de internering en toch doen we het (*de zaak*) samen. Vaak zal de benadering in deze sfeer gebeuren.

Een tweede mogelijkheid is de *instrumentale grondhouding (ik-het)*: de ene maakt de andere tot een ding, benadert hem niet als een *Gij*, als een medemens, maar als een *Het*. Dat *Het* is het voorwerp van mijn analyse; het bestaat uit delen in dewelke ik moet inzicht krijgen; de mens interesseert mij niet; hij is een werkinstrument, eventueel object van mijn wetenschappelijke belangstelling. In een gelijkaardige houding kan de verdachte van zijn kant uit de psychiater beschouwen als een noodzakelijk kwaad, en het «verhoor» als een van de vele stadia waar hij door moet vooraleer de uitspraak valt. De sfeer waarin de ontmoeting verloopt blijft kil, het mede-delen gering of niet bestaande, wel van feiten, doch niet van zichzelf. De inzichtsmogelijkheden worden dan ook beperkt tot het feitelijk gebeuren. Ik kan immers niet doordringen tot de zin van het gebeuren voor die mens, wanneer ik er niet van uitga dat hij een mens is zoals ik-zelf, m.a.w. dat ik een mens ben zoals hij.

Als derde mogelijkheid blijft nog de *conventionele grondhouding (Ik-Men)*: de ene benadert de andere als een lid van de maatschappij, beleefd en hoffelijk maar op afstand; de ene eist van de andere respect op voor zijn rang. De psychiater laat b.v. aan de verdachte voelen dat hij hem wel beschouwt als iemand die «men» als misdadiger beschouwt. Ook de verdachte kan alle respect betuigen aan de psychiater en beleefd op alle vragen antwoorden zonder dat het tot een eigenlijk, zelfs niet een zakelijk, contact is gekomen. Het gesprek blijft dan beperkt tot datgene wat de verdachte meent te moeten bespreken met een psychiater, tot datgene wat «men» meent dat een psychiater interesseert; veelal kent «men» dit uit boeken, vertelt «men» wat men volgens de boeken hoort te vertellen aan de psychiater, maar «men» spreekt zich niet uit.

De ontmoeting is dus meer dan een mekaar tegenkomen en grijpt in eigenlijke zin slechts plaats in een persoonlijke of zakelijke grondhouding van waaruit de andere wordt benaderd als een *Gij*. In die houding juist zal men iets kunnen voelen van de wijze waarop deze mens zich verhoudt tot de anderen, in hoeverre hij mededelings- en contact-fähig is of niet. Blijft de andere tot een ding, dan wordt een begripen van zijn effectieve contactmogelijkheden onmogelijk. De grondhouding bij de ontmoeting vormt de grondslag tot het gesprek. Dit kan worden bevorderd door een gezellige atmosfeer, bij voorkeur met een sigaret in een gezellige plaats; een gevangenis of een gerechtsgebouw is helaas vaak zeer arm daaraan. Het staat ook vast dat noch de deskundige, noch de verdachte louter persoonlijk, louter zakelijk, louter instrumentaal of conventioneel de andere benadert. Gewoonlijk komt een dezer grondhoudingen het sterkst op de voorgrond. Wel zal het welslagen der ontmoeting afhangen van de bereidheid en de mogelijkheden van beide mensen die, spontaan gedreven door een zekere sympathie (medevoelen) of antipathie (tegen-voelen) zich aan mekaar, zij het dan ook vooral langs een éénrichtingsgesprek, gaan mededelen als mens. De kennis van zichzelf is hier voor de psychiater onontbeerlijk.

§ 2. Het Gesprek.

Dit is het middel bij uitstek, bijna onafscheidbaar van de ontmoeting, om de mens in zijn groei en ontwikkeling te leren kennen. Het welslagen ervan, als menselijk middel tot zich mede-delen aan de andere, hangt niet zozeer af van het aantal woorden die gesproken worden: het is zelfs zo dat vaak minder wordt gezegd en minder wordt medegedeeld naar-

mate er meer woorden worden geuit. Het gesprek leeft dus lang niet bij de gratie van het gesproken woord. Het gesprek is vooral een communicatie-gebeuren. Zo kan een gesprek zeer vruchtbaar worden door de lange pauzen van stilzwijgen, waarvoor zeer veel mensen bangstigd zijn. Het voornaamste bij dit eenrichtings-gesprek is te kunnen luisteren, niet alleen naar de woorden, maar naar de gedachten en de gevoelsstroom van de verdachte.

Gesprek wil niet zeggen verhoor of systematische ondervraging; gesprek is meer een spreken over koetjes en kalfjes, waardoor men vaak veel meer te weten komt van die mens — niet van die verdachte- van-feiten — en zelfs van de feiten, dan bij het meest geraffineerde kruisverhoor. Zo is het wel bekend dat in sommige gevallen de verdachte zijn bekentenissen uitspreekt aan de politiemans die hem vriendelijk een sigaret gaf en met wie hij zo gemoedelijk kon praten. Voor de psychiater is het doel van het gesprek ook niet feiten te achterhalen. Of iemand liegt kan de politie veel beter te weten komen dan de psychiater. Of iemand leugenachtig is ingesteld kan de psychiater beter uitmaken door datgene wat hij verneemt in een persoonlijk gesprek te vergelijken met het dossier.

Aantekeningen maken tijdens een gesprek, het schriftelijk of met band opnemen, het stellen van een reeks vragen, hoewel dit laatste ter snelle oriëntatie of bekomen van nadere inlichtingen soms onontbeerlijk is, de aanwezigheid van derden bij het gesprek, zijn zoveel elementen die het gesprek, in de zin van mededelen, het meest kunnen storen, ja zelfs onmogelijk maken. Natuurlijk kunnen ook nog een aantal andere elementen in het gesprek ten zeerste storend werken, bv. de vooringenomenheid, niet in het minst van de psychiater, zodat het een dovemans gesprek wordt. De verdachte kan ook angstig zijn, geremd, dit eventueel met het oog op zijn verdediging, doch evengoed ook onbewust of ongewild.

Andere methoden van gesprek zijn b.v. het groeps-gesprek en het psychodrama. In de huidige constellatie zijn ze echter niet geschikt voor het deskundig-psychiatrisch onderzoek, waarbij men slechts over een bepaalde tijdruimte beschikt. Wetenschappelijk zou met deze methoden meer mededeelzaamheid kunnen worden verkregen, zoals het bv. bij sommige zeer gesloten patiënten met enige picturale aanleg tot een gesprek kan komen naar aanleiding van een met de vingers gemaakt schilderij (*finger-painting*).

§ 3. De Observatie.

In de ontmoeting en in het gesprek komt het tot een zich mededelen als persoon of een zich tonen als ding, al of niet in een conventionele soms zelfs agressieve sfeer, afhankelijk van de wederkerige grondhouding. Aldus verkrijgt men van de mens waarmee men spreekt, een aantal gegevens omtrent zijn mogelijkheden van mededelen, omtrent zijn wijze van optreden en gedraging niet alleen op het ogenblik van onderzoek, doch ook in de loop van zijn leven. Nu gaat het de psychiater niet zozeer om de levensgebeurtenissen als zulkdanig, dan wel om de belevingen ervan en om de wijze waarop de onderzochte ze benaderde, zelf bewerkte, beleefde en verwerkte. Zo kunnen de belevingen van de verdachte worden getoetst aan deze van de onderzoekende — die hierom natuurlijk de waarde van zijn eigen belevingen hoeft te kennen: bv. in verband met een verdriet om het overlijden van een naastbestaande — en, langs de psychiater om, aan de belevingen van de doorsnee-

mens; zo kan hiervan ook de invoelbaarheid worden nagegaan en de kwaliteit van de gevoelstoon waarmee sommige inzichten worden beleefd bv. door psychopaten. Aldus krijgt men een overzicht van de bewust-zijnstoestand, de gedachtengang, de gemoedsaandoeningen, de motiveringen, de strevingen, de levenswijze, het driftleven, de mogelijkheden van stellingname tegenover het hem omgevende en van de ventielen of ontsnappingsmogelijkheden uit een eventueel stijgende spanning, waarvan dié mens zich habitueel al of niet impulsief of asociaal (recidivist) losmaakt. Hiertoe is de anamnese of voorgeschiedenis, eventueel de hetero-anamnese noodzakelijk, niet om de feiten. Ze dient ook niet om de onderzoeksrechter of de politie nieuw feiten-materiaal aan te brengen. De vraag of de psychiater deontologisch nieuwe feiten, of ze strafbaar zijn of niet, mag aan het licht brengen, moet m.i. ontkennend worden beantwoord, tenzij ze verband houden met het bestaan van psychische stoornissen bij verdachte (1).

Door de zintuiglijke waarnemingen van de mimiek, de houding, de manier van spreken, de gebaren, de gang, de kledij, de arbeid, enz., krijgt de onderzoeker verdere gegevens omtrent deze mens. Observatie van delinquenten in een klinisch milieu, zoals de Van der Hoeven-kliniek te Utrecht, is zeer belangwekkend, doordat hier de mens een zekere bewegingsvrijheid wordt gegund. Zo zal de observatie van een mens die de ganse dag op een stoel achter een tafel moet zitten wel iets opleveren, doch vooral doen herinneren aan de dwangbuizen van de krankzinnigen in de Middeleeuwen.

In het kader van de observatie komt nu ook het lichamelijk onderzoek waarbij nagegaan wordt of iemand lijdt aan een hersenaandoening of neurologische veranderingen vertoont, die verband kunnen houden met de psychologische verschijnselen die werden waargenomen. Nu moet wel vooropgezet worden, dat, behoudens bij enkele uitzonderingen b.v. de dementia paralytica of hersen- en hersenvlies-syphilis en seniele dementie, er tot hiertoe geen noemenswaardige afwijkingen werden gevonden in de hersenen bij de meeste grote psychiatrische ziekte-beelden. Bij de bestudering van de psychiatrische aandoeningen is het dan ook noodzakelijk zich, zoals Jaspers, los te maken van het hippokratische dogma *Geisteskrankheiten sind Gehirn-krankheiten*.

Wanneer niemand gelooft *dass ein Mensch ohne Gehirn denken könne*, zijn echter velen geneigd te aanvaarden *dass das Gehirn ohne den Menschen denke* zoals Erwin Strauss het in zijn kritiek hierover kernachtig formuleert. De laatste uitdrukking impliceert de stellingname dat alle psychiatrische fenomenen uitsluitend terug te brengen zijn tot een neurologisch gebeuren. Dit wil niet zeggen dat men niet telkens weer moet zoeken naar anatomische of functionele hersenveranderingen bv. door middel van een elektro-encefalogram. Wanneer ze wél voorkomen kunnen ze een zeer belangrijk element uitmaken bij de interpretatie van het gebeuren en het begrijpen van de delinquent. (bv. in geval van epilepsie).

§ 4. Het Experiment.

Ziet, hoort, voelt en begrijpt de psychiater reeds veel in een ontmoeting en gesprek en door zijn speciaal gerichte observatie, toch treedt in tal van gevallen de symptomatologie niet didelijk naar voor, of is het met de tot hiertoe behandelde methoden niet mogelijk verder door te dringen tot de zin, de betekenis en de dynamische achtergrond ervan. Wellicht zou men ver-

der kunnen komen met frequentere ontmoetingen en gesprekken, meer systematisch doorgevoerde observatie of psychotherapeutisch contact. Doch dit is hier uitgesloten, al ware het slechts omdat bovengenoemde middelen niet in gunstige omstandigheden kunnen worden aangewend. Daarom, alsook ter bevestiging of nadere omschrijving van een onzekere diagnose, biedt het vele voordelen over te gaan tot experimenten, die men in de psychologie «tests» noemt. Steeds meer worden deze in de moderne psychiatrische diagnostiek gebruikt, ja, ze blijken zelfs in vele gevallen onontbeerlijk te zijn.

Met experiment en test wordt in de psychologie bedoeld dat de mens in een situatie wordt gebracht, waardoor reacties, gedragingen en belevingen van de proefpersoon worden uitgelokt. Een voorbeeld van het nut van het experimenteren voor de kennis van de mens in het algemeen en voor de theoretische psychologie in het bijzonder, zijn de associatieproeven zoals zij door Jung werden uitgevoerd in de jaren 1902-1903: hij mat de reactietijd op een serie inductiewoorden, zoals water, zwemmen, vader, enz... waarop de proefpersoon zo snel mogelijk moest antwoorden. Hij ondervond dat op bepaalde woorden, verschillend van mens tot mens, werd gearzeld en dat aan deze woorden een bepaalde emotionele inhoud was verbonden. Van hieruit ontwikkelde hij zijn leer over de complexen, wier invloed werd uitgelokt door de steekwoorden die de proefpersoon in een emotionele toestand brachten, waardoor zijn reactietijd werd verlengd. Deze opvattingen kunnen dan ook worden aangehaald ter betwisting van de resultaten verkregen met de zogenaamde leugendetectors.

Wat verstaat men onder psychologische test in engere zin? Het woord is afkomstig van het Latijnse *testum* = aarden schotel, schaal, pot. Ook in het Zuid-Nederlands, zie Van Dale, wordt dit woord nog met deze betekenis gebruikt. In het Oud-Frans wordt dit woord volgens Kowwer gebruikt voor de schaal waarin men goud en zilver scheidde van andere metalen. Later gaf men deze benaming ook aan het onderzoek van metaalmengsels op de aanwezigheid van zilver en goud en vandaar ook aan een kritisch onderzoek of experiment. In 1890 pas werd de term door J.M. Catell ingevoerd in de psychologie. Met tests, in het Nederlands eigenlijk *toets* (van toetsen), worden bedoeld de psychologische methoden, waarmee men iets tracht te weten te komen over een persoon: bv. over zijn intelligentie, musicaliteit, karakter, reactiemogelijkheden, emotionaliteit en affectiviteit, kundigheden en vaardigheden. Zij bestaan in het algemeen uit een opdracht gegeven aan de onderzochte, die men ook proefpersoon noemt, zoals een handeling uitvoeren, enkele problemen oplossen, een keuze doen, iets verhalen of tekenen enz... Uit de kwantiteit of de kwaliteit van hetgeen wordt naar voor gebracht, worden dan conclusies getrokken betreffende de persoon, zijn karakter, zijn mogelijkheden.

Welke voordelen bieden de tests? De onderzoeker verkrijgt aanvullende inlichtingen over die mens, vaak op kortere tijd en op diepergaande wijze dan met de andere methoden. Die inlichtingen zijn ook objectiever, want een goede test is tevens geobjectiveerd door statistieken omtrent de uitslagen in vergelijking met andere methoden; de uitslagen ervan bij verschillende mensen zijn vergelijkbaar wanneer ze in gelijke omstandigheden zijn afgenomen, bv. wanneer dezelfde instructies, dezelfde vragen in dezelfde volgorde, in een zelfde sfeer worden gesteld aan mensen met dezelfde ouderdom en zelfs hetzelfde geslacht. De nadelen? Men werpt in de forensische psychologie vaak op dat

de delinquent opzettelijk andere antwoorden zou geven dan hij denkt. Dit nadeel wordt opgevangen doordat men niet alleen op de test diagnosticeert en concludeert, overigens kan hij niet evengoed veinzen tijdens het gesprek, de observatie, enz...? Zo is het ook onwijs te concluderen tot syphilis alleen omdat in het bloed de Bordet-Wasserman, positief is zonder andere controle-onderzoekingen te doen in bloedserum, lumbaalvocht en de anamnese na te gaan, aangezien de B.W. ook evengoed positief kan zijn bij virus-pneumonie en sommige leveraandoeningen. Een andere opwerping is dat de tests veelal worden afgenomen in de gevangenis en dat de delinquent daar vaak, in afwachting van de beslissing van de rechtbank, in een bepaalde angst en spanningstoestand verkeert. De ervaren psycholoog en psychiater zullen hiermede rekening houden; het verschijnen van angst en spanning op een stress-situatie kan kenmerkend zijn voor een bepaalde groep aandoeningen, waarbij hier alleen de angst-neurosen en hystero-psychopathieën met name zullen worden genoemd. Een veel belangrijker nadeel van de tests, dat ook weer wordt opgevangen door het feit dat men niet alleen op tests afgaat, is dat zij onpersoonlijk zijn en van de eigenlijke innerlijke beweging, affecten en mogelijkheden slechts een dwarse doorsnede weergeven zonder een inzicht te bezorgen in de eigenlijke concrete ontwikkelingsproblematiek van die mens. Die onpersoonlijkheid kan ook een voordeel bieden, omdat het resultaat objectiever kan zijn. Hoe het ook zij, de test is en blijft een onmisbaar werkelement.

Men kan verschillende soorten tests onderscheiden naargelang de uitwendige omstandigheden — tests die een schrijven en tests die een behandelen van materiaal vereisen —, de wijze van toepassing — individuele en collectieve tests —, hun werking. Naar deze laatste maatstaf kan men onderscheiden de efficiëntie-tests, d.w.z. de tests die de intelligentie, de geschiktheden en de kennis betreffen, en de persoonlijkheidstests die helpen tot het bekomen van enig beeld van die persoon in zijn ontwikkelingsgang uitgaande van zijn typisch persoonlijke emotionele, affectieve en driftfactoren en van de wijze waarop hij hiertegenover stelling neemt. Men kan het ook zo formuleren dat de efficiëntie-tests een objectieve waarde hebben, d.w.z. er is een goed ($2+2=4$) en een slecht antwoord (5 of 3), in tegenstelling met de persoonlijkheidstests, waar elk antwoord «goed» is en te beschouwen als een uiting van de mens, als een weergave van de persoonlijkheid of van een facet ervan.

I. De efficiëntie-tests.

Hier gaat het om het onderzoek van de intelligentie, kennis en geschiktheden. Wat is intelligentie? Het is een begrip verwijzend naar de categorie der prestatie. De mens kan zich tot op zekere hoogte in de wereld der dingen en van zijn medemensen oriënteren, zich ontwikkelen en aan nieuwe situaties het hoofd bieden en doelbewust iets verwezenlijken. De begaafdheid hier toe of ook tot het leggen van verbanden noemt men intelligentie. Het woord is afkomstig van het Latijnse *intelligere* wat betekent waarnemen, merken, gewaarworden, erkennen, het wezen, de waarheid, de reden van iets verstaan en begrijpen, omvatten, inzien.

De absolute hoeveelheid intelligentie kan men niet meten, wel kan men de graad ervan nagaan in vergelijking met de andere mensen. Als vergelijkingspunten worden hierbij aangenomen de mogelijkheid tot schoolopleiding, het oordeel, het geheugen, het waarnemen, het omgaan met materiaal, de kritiek, het abstract denken, de reactiesnelheid, enz... in verhou-

ding tot de leeftijdsgenoten. De test wordt gestandaardiseerd, d.w.z. er wordt nagegaan welk antwoord het meest voorkomt in een bepaalde leeftijdsgroep. Bij het beoordelen van de uitslag moet men er rekening mee houden dat bv. achterlijke kinderen de schoolse vragen moeilijk kunnen begrijpen, dat bepaalde psychiatrische patiënten geremd kunnen zijn bij het uitdrukken of presteren om affectieve redenen, bv. uit angst; ook kan het zijn dat de proefpersoon de test saboteert of dat hij reeds van te voren op de hoogte is van de inhoud van sommige tests — gevaar van vrije publicatie omtrent de tests; sommige firma's weigeren terecht psychologische tests te verkopen aan onbevoegden.

Het prototype van de algemene intelligentie-test is de *Wechsler-Bellevue* intelligentieschaal uitgewerkt door *Wechsler*, psycholoog aan het Bellevue-hospitaal te New York. De intelligentiegraad wordt uitgedrukt door middel van het intelligentiequotiënt of I.Q., volgens de formule:

$$\text{I.Q.} = \frac{\text{verstandelijke leeftijd}}{\text{werkelijke leeftijd}} \times 100$$

Een I.Q. van honderd wil dan b.v. zeggen dat de verstandelijke leeftijd en de werkelijke leeftijd aan mekaar gelijk zijn, of m.a.w. dat de prestaties in de test van de proefpersoon gelijk staan met de gemiddelde prestaties van zijn leeftijdsgenoten. Ligt het I.Q. lager dan kan men zeggen dat zijn intellectuele mogelijkheden en ontwikkeling geringer zijn dan normaal; ligt het hoger dan is de verstandelijke leeftijd hoger dan de werkelijke leeftijd.

Heeft een kind van 12 jaar bv. een I.Q. van 120, dan wil dit zeggen dat het de verstandelijke leeftijd heeft van 14 jaar en 5 maand.

Welke zijn nu de resultaten met de intelligentietest volgens *Wechsler* bij de mensen in het algemeen? Hij vond dat 50 % der mensen tot de middelmatig intelligenten behoren, d.w.z. dat zij een I.Q. bezitten dat gaat van 91 tot 110; daarenboven onderscheidt hij 16,1 % hoog-middelmatig normalen (111 tot 119) en 16,1 % laag-middelmatig normalen (90 tot 79); 8,9 % werden hoog-intelligent (120 en meer) en 8,9 % werden laag-intelligent en debiel (79 en minder) genoemd. Men kan grosso modo aannemen dat bv. om hogere technische studies met succes te voltooien, men minstens over een I.Q. van 115-120 moet beschikken, minimum dat nauwelijks of niet voldoende is om met succes de humaniora te voltooien; een I.Q. van minstens 120-125 is noodzakelijk om universitaire studies aan te kunnen. Op te merken is dat deze cijfers geen onomstootbare bakens zijn, daar men om te studeren nog over andere kwaliteiten te beschikken heeft zoals volharding en uithoudingsvermogen, moed, koelbloedigheid, orde en dergelijke; dit kan men niet vaststellen enkel met intelligentietests.

Door *Wechsler* werd ook een methode uitgewerkt waarbij hij de subtests op een bepaalde manier onderling met elkaar vergeleek en aldus tot een diagnose kon komen. Zo vond hij een bepaalde verhouding voor schizofrenie, een andere voor psychopathie, weer een andere voor neurosen, enz... Dit kan een reeds door de vorige methoden gestelde diagnose bevestigen of de onderzoeker hiervan op het spoor brengen.

Er bestaan nog andere efficiëntietests die vooral de handigheid en aanleg nagaan, wat dan belangrijk is bij beroepsoriëntering en beroepsvoorlichting, bv. aanleg tot technische handigheid als vliegenier, chauffeur e.d., doch deze hebben bij de psychiatrische benadering van de delinquent geen belang.

Wat kan men bij het onderzoeken van de delinquent met de intelligentietest bereiken? Ten eerste een in-

zicht verkrijgen in zijn mogelijkheden zich in de wereld der dingen en van de medemens te oriënteren, verbanden te leggen en aan nieuwe situaties het hoofd te bieden in vergelijking met de medemens van dezelfde leeftijd. Ten tweede de graad nagaan van eventuele aftakeling en achteruitgang van deze mogelijkheden t.o.v. zichzelf en t.o.v. de doorsneemns van de eigen leeftijdsgroep. Ten derde een richtlijn of bevestiging verkrijgen voor een diagnose, m.a.w. voor een onderscheiden van zijn wijze van zich in de wereld bevinden t.o.v. deze van de doorsneemns. Het is en blijft echter, zoals reeds gezegd een hulpmiddel, zoals de reactie van *Bordet-Wasserman*. Maar de ontwikkelingsgang van de mens wordt niet alleen gericht en beheerst door datgene wat men met efficiëntietests meet, m.a.w. met intelligentie, geheugen, kritiek, oordeel, enz..., doch tevens door zijn affectieve instelling, zijn driftleven, zijn gevoelens, neigingen, wensen, enz... die tevens hiervoor zelfs doorslaggevend zijn; dit kan men slechts nagaan met de persoonlijkheids- of projectietests.

II. De persoonlijkheids-tests.

De persoonlijkheidstests zijn er vooral op gericht een beeld te verkrijgen van de totale persoonlijkheid. Door deze tests kan men het beeld van de delinquent, vooral van zijn affectieve- en drift-aspecten en van zijn mogelijkheden tot stellingname, ontwerpen. Worden de intelligentietests klaar en duidelijk opgesteld met de bedoeling tot preciese, meetbare uitslagen te komen, hierbij de vraag openlatend of men wel een mens kan «meten», dan worden bij de persoonlijkheidstests de proeven veelal vaag gehouden ten einde de proefpersoon toe te laten de persoonlijke verwerking van de situatie waarvoor hij zich geplaatst ziet, tot uitdrukking te brengen. Nu kan het zijn dat bepaalde tests bij een proefpersoon geen resultaat opleveren, terwijl andere zeer vruchtbaar kunnen zijn. Men gebruikt dan ook meestal deze tests die bij de meeste proefpersonen vruchtbaar zijn gebleken. Nog meer dan bij de intelligentietest zijn hier ook het gedrag en de houding van de proefleider belangrijk, ook zijn wijze van spreken en zijn reactie op datgene wat de proefpersoon zegt.

Persoonlijkheidstests worden ook wel eens projectietests genoemd: d.w.z. dat de mens zijn innerlijke gedachten, gevoelens, neigingen, tendenzen, legt in datgene wat hij zegt naar aanleiding van het voorleggen van bepaalde situaties waarop hij te reageren heeft: de proefpersoon projecteert zich in zijn antwoorden. Zo de mens dit eigenlijk steeds doet, ook in het gesprek en in de observatie is dit te bemerken, dan heeft men bij de test het voordeel dat men, door steeds hetzelfde voor te leggen, bij verschillende proefpersonen de verschillende reacties kan nagaan, waardoor deze tests ook enigermate te standardiseren zijn.

A. Een klassiek voorbeeld van projectietest is deze ontwikkeld door *Herman Rorschach*, naar hem de *Rorschach-test* genoemd. Hij was een Zwitserse psychiater, geboren in 1884 en overleden in 1922, korte tijd na de publicatie van zijn test. Deze test bestaat uit tien platen, waarop symmetrische inktvlekken te zien zijn. Het zijn figuren die er grillig uitzien en die men verkrijgt door een inktvlek te persen tussen en gevouwen papier. Zeven van deze platen zijn in grijs-zwarte kleuren, waar- onder twee met rood vermengd; de andere platen bestaan uit meerdere kleuren op een witte achtergrond. Men geeft een voor een de platen aan de proefpersoon en men vraagt hem wat dit wel zou kunnen zijn; hij mag de platen omgekeerd, dwars of rechtop houden; hij mag zijn antwoord beperken tot een deel van de plaat en

hij is overigens volkomen vrij in de wijze van antwoorden evenals in het aantal antwoorden. Iedereen heeft in zijn jeugd wel eens figuren gestructureerd in wolken of in tekeningen van het behangpapier van zijn slaapkamer. Zo gebeurt dit ook bij de Rorschach-test.

Hieruit kan men gegevens afleiden omtrent de intelligentie, de gevoeligheid, de wijze waarop iets in de proefpersoon weerklinkt op datgene wat hem wordt voorgelegd, of hij introvert of extravert is, hoe het gesteld is met zijn affectiviteit en emotionaliteit, enz... Zo bestaan er antwoorden die typisch zijn voor neurosen en schizofrenie, waardoor men in staat is door middel van deze test te komen tot psychiatrische diagnosen.

B. De Thematic Apperception Test (T.A.A.): ze bestaat uit platen die een bepaalde situatie voorstellen, bv. een man en een oudere vrouw in een kamer, een landschap met een landbouwer die aan het werk is, een zwangere vrouw tegen een boom aanleunend en een meisje dat met boeken in de hand op de voorgrond komt, een man in een venster zittend, enz. Is de situatie wel vastgelegd, dat is nog opengelaten wat er precies gebeurt. Veel van deze tekeningen zijn opzettelijk onduidelijk en men kan ze verschillend interpreteren. Men vraagt nu aan de proefpersoon om aan de hand van elke plaat een verhaal te vertellen met de beschrijving van de voorgestelde situatie, datgene wat eraan voorafgaat en hoe het verder zal aflopen. Wat bij deze test vooral van belang is, zijn de thema's die in deze verhalen dikwijls voorkomen en die verband houden met de eigen affectieve en emotionele instelling van de proefpersoon. Zo kunnen het heersers element, het thema dat toch alles verkeerd afloopt, het beangstigende element enzomeer, voorkomen. Zo kan men een indruk krijgen omtrent de sociale verhoudingen van de proefpersonen. Er bestaan speciale reeksen voor kinderen, voor vrouwen, mannen, jongens en meisjes.

C. De Szondi-test: deze werd opgesteld door Lipot Szondi, geboren in 1893, een Hongaarse psycholoog, thans in Zwitserland werkzaam. Men legt aan de proefpersoon 6 x 8 foto's van patiënten voor waaruit hij telkens de twee meest en de twee minst sympathieke foto's moet uitkiezen. Deze test is opgesteld aan de hand van zeer eigen uitgangspunten. Volgens Szondi zouden de gedragingen van de mens beheerst worden door vier gronddriften telkens weer onder te verdelen in twee factoren of behoeften. Door de onderlingen verhouding van deze genetisch vastgelegde driften waartegenover het ik een bepaalde stelling inneemt, wordt het hele leven van de proefpersoon bepaald. De driftfactoren worden door hem in verband gebracht met zeer bepaalde psychische anormaliteiten bekend in de psychiatrie. Zo onderscheidt hij de sexuele drift waarin factoren hermafroditismus en sadismus aanwezig zijn, de paroxysmaaldrift (epilepsie en histerie), de ik-drift (katatonie en paranoia), de contactdrift (depressie en manie). Elke serie foto's is samengesteld uit die van acht patiënten, telkens met een der genoemde psychische anormaliteiten. Zo wordt aan de proefpersoon een foto voorgelegd van een homoseksueel, van een sadist, van een epilepticus enz... Hierbij gaat Szondi er van uit dat in elke mens deze driftfactor in zekere mate genetisch aanwezig is, latent of niet en dat de keuze van de patiënt bepaald wordt door de verhoudingen van de in hem aanwezige drift-behoeften. Hieruit kunnen dan zeer belangwekkende gegevens worden afgeleid omtrent de wijze waarop de mens deelneemt aan het leven van zijn medemens, — sexualiteit en contact —, alsook omtrent de wijze waarop hij zichzelf ervaart ten overstaan van deze medemen-

sen — paroxysmaal optreden — en omtrent de wijze van het uitgroeien van het eigen ik.

D. Grafologische en tekentest: ook handschriften worden geanalyseerd met het oog op het nagaan van de eigen psychologische structuren van de proefpersoon. Men gaat ervan uit dat de mens in het geschrift zijn eigen innerlijk manifesteert en vooral zijn eigen affectiviteit, emotionaliteit, intelligentie en andere kwaliteiten. Hierbij kan reeds worden gewezen op het verschil in geschrift van een intellectueel en van een niet-intellectueel. Het is te aanvaarden dat bv. de druk, de snelheid, de vorm, de dimensie, de richting, de continuïteit en de ordening in het geschrift samenhangen met de eigen persoonlijkheid van de mens. Men moet echter zeer bevoegd zijn in deze tests daar men zich anders zeer deerlijk kan vergissen.

Zo heeft men ook tekentests waarbij men aan de proefpersoon vraagt een boom te tekenen, anderen voegen hierbij een huis en een mens. Men gaat ervan uit dat boom en huis symbolisch een mens voorstellen en men aldus ook een inzicht kan verkrijgen in de wijze waarop de proefpersoon zich tot de mens en tot de buitenwereld in het algemeen verhoudt. Zo kan een kleine jongen die agressief staat tegenover zijn vader, zijn moeder heel groot en uitgewerkt tekenen, terwijl de vader gereduceerd wordt tot een klein nietig persoonnetje.

De resultaten, die uit deze en alle andere voorgaande tests kunnen afgeleid worden, hangen vooral af van de interpretatie en het duiden door de proefleider, die met zijn ervaringen en met behulp van statistische gegevens verwerkt in de literatuur, zeer verregaande inzichten kan verkrijgen in de wijze waarop de mens zich tot zichzelf en tot zijn omgevende wereld verhoudt. Deze duidings- en interpretatie-kunst is echter evenzeer noodzakelijk bij het voeren van een gesprek en bij het observeren van zijn medemens, waarmede men zich al of niet in een experimentele situatie bevindt.

§ 5. Het Duiden.

In de ontmoeting en het gesprek, door de observatie en het experiment krijgt de psychiater de beschikking over elementen van zeer diverse aard. Hieronder kunnen b.v. worden aangestipt:

1. De eigen *belevingen en ervaringen* in ontmoeting en gesprek door toetsing van de mogelijkheid van mededelen en contactname van de deskundige met deze van de delinquent vanuit een Gij-, Het- of Men-houding; de mogelijkheden van sympathie en antipathie, de *gevoelstonen* waarmede iets (ev. de feiten) wordt beleefd, de *gevoelsstroom* die doorheen de delinquent gaat in dit communicatie-gebeuren; zijn mogelijkheden van openstaan voor de andere en zijn wereld; het *hoe* van zijn mede-deel-mogelijkheid.

2. Niet alleen diegene *waarmede* gesproken wordt, maar datgene *waarover* gesproken wordt en waarover te spreken valt met deze andere mens, het *wat*, zijn interesses, zijn idealen, zijn hobbies, zijn vrienden, zijn toekomstplannen, zijn dromen, zijn gezichtspunten, zijn versie over de feiten vooral niet te na gesproken.

3. Datgene wat men kan waarnemen door observatie, d.w.z. door aandachtig, geattendeerd, gericht *zintuiglijk waarnemen*; de deskundige observeert dan veelal de manier van zich voordoen, van spreken, de samenhang van gedachtengang, de gebaren, de kledij, ev. de arbeid, ja zelfs bepaalde lichamelijke kenmerken in het perspectief van een mogelijke lichamelijke ziekte; ook de vergissingen o.m. de lapsus linguae: men kan b.v.

zeggen dat men tegen een reglement is, terwijl men feitelijk bewust bedoelde dat men ermede accoord gaat; iemand kan spreken van «congestie» in plaats van «cogestie», zoals onlangs op een vergadering door een collega werd gezegd.

4. De *anamnese* en *hetero-anamnese*, waaruit een overzicht van het verloop en de ontwikkelingsgang van zijn bestaan en dat van zijn familie of van de groep waartoe hij behoorde of behoort, wordt verkregen, tot het punt waarop hij thans is terechtgekomen voor zover dit blijkt uit zijn verhouding tot het werk, de andere of de eigen sexe, de godsdienst, enz. .

5. De elementen, die naar voor komen tijdens en door het experiment i.z. met de *psychologische tests* waardoor de mogelijkheden inzake efficiëntie, de totale persoonlijkheid worden geobjectiveerd en in het licht worden gesteld op een wijze waardoor deze mens tevens kan worden vergeleken met de doorsnee-andere.

In het bezit van al deze elementen kent de psychiater wel feiten, gegevens, doch nog niet déze mens. Hij moet die elementen weten te duiden. Weet hij b.v. dat de delinquent liegt, dan valt dit nog te duiden, te interpreteren. Liegen wordt bij de doorsneemens beschouwd als een verdedigingsmiddel, in sommige gevallen echter kan het, bewust of onbewust, een middel worden tot het uitoefenen van macht of tot het in het middelpunt komen der belangstelling, of tot het behoud of het winnen van liefde; het kan al of niet terzelfdertijd een symptoom zijn van een psychiatrische aandoening, gaande van een *pseudologia phantastica* tot een hebefrenie (vorm van schizofrenie).

Wat is dan duiden? Het heeft te maken met de intuïtie waarmede de genoemde elementen en de delinquente mens worden benaderd: in de eerste plaats kan men hier doordringen tot de zin van de gegevens voor de ontwikkelingsgang van deze totale mens van ergens uit naar ergens toe, tot zijn onbewuste voorstelligen, wensen, begeerten, neigingen en tendenzen, tot zijn bewuste kennissen en inzichten, tot zijn nog-niet-bewuste toe. In de tweede plaats kan men door te duiden (bv. dat een bepaald antwoord of handelwijze wijst op angst) ook vergelijken met het gebeuren bij de doorsneemens.

Dit is geen lichte opgave, maar het enige middel om deze gegevens tot hun juiste betekenis en zin voor *hemzelf*, niet voor mij, te herleiden: liegen is verkeerd voor mij, maar is het ook voor hem? Die *hem* is de gehele mens, geen synoniem van hersenen. Is het moeilijk überhaupt, dan is dit zeker moeilijk binnen een korte tijdspanne, kort wegens een beperkt aantal contactnamen of kort wegens de snelheid waarmede naar gegevens wordt verlangd. Duiden en intuïtief invoelend benaderen van een angst of agressie is een herleiden tot hun juiste zin en betekenis voor die mens: is het angst voor de psychiater, voor de gerechtelijke gevolgen, door onbewuste inhouden veroorzaakt of versterkt, of is het een symptoom van een beginnende psychose?

Duiden lijkt onwetenschappelijk, doch men doet het evengoed in de organische geneeskunde, waar men met de gegevens van een bepaald gehalte aan bloedsuiker nog niets weet, wanneer men ze niet toetst aan de betekenis ervan en niet duidt in vergelijking met de gegevens verkregen bij de doorsneemens. Duiden is dan ook een echte kunst, zoals overigens ook de geneeskunde — niet te verwarren met geneeskennis — waarbij echter de verkregen inzichten door het objectieve experiment weer zouden te controleren zijn: dit zou er b.v. kunnen de persoon weer in de

maatschappij, buiten elke gerechtelijke controle om, opnieuw in een gelijkaardige situatie als degene waarin hij zich bevond te laten terugkeren en zien wat er gebeurt: of hij inderdaad op gelijkaardige wijze reageert. Dit is natuurlijk utopisch en de psychiater is met het duiden tot zijn laatste middel toe: het enige wat hij nog kan is een bepaald intuïtief inzicht nog door een andere psychologisch-experimentele test controleren en deze dan weer intuïtief duiden in het kader van het geheel.

II. Het doel

Het intuïtief duiden van langs de ervaringsweg van ontmoeting, gesprek, observatie, experiment en tests verkregen gegevens is hét middel waardoor de psychiater uiteindelijk in staat is een antwoord te geven op de vraag hem door zijn opdrachtgever gesteld. Zijn taak bestaat er immers niet in nieuwe gegevens te verstrekken, doch de betekenis en de zin ervan voor *die* delinquente mens na te gaan, met het oog op eventuele psychische stoornissen. Met andere woorden, zijn doel is, in datgene wat hij van de delinquente mens weet structuren te ontdekken, hem hierdoor en hierin te verklaren, te verstaan en te begrijpen in een eventuele of mogelijk gestoorde psychische ontwikkeling. Op grond van deze wetenschap tracht hij aan zijn opdrachtgever op een wetenschappelijk-verantwoorde wijze te antwoorden op de vraag of die persoon lijdt aan krankzinnigheid, erge geestesstoornissen of erge geesteszwaakte, waardoor hij zijn daden niet kan beheersen, zowel op het ogenblik van het onderzoek, als op het ogenblik van de feiten.

1. Structuren ontdekken.

Het gaat er de psychiater om in de verschillende elementen — wijze van verschijnen, leugenachtigheid, angst, impulsiviteit, recidiverend karakter, mimiek, emotionele instelling, infantilisme, bewustzijnsvorm e.d. — structuren te ontdekken, dit wil zeggen verbanden en samenhangen tussen deze verschillende analytisch uiteengerafelde elementen te leggen, alsook de zin en de betekenis ervan voor de ontwikkelingsgang van deze delinquente mens te vinden en dit voor zover zij kunnen wijzen op een pathologisch gebeuren of een psychiatrische aandoening. In verband met de reeds genoemde moeilijkheden is het praktisch onmogelijk hieromtrent alles te weten te komen. Wel kan hij, door zijn ervaring bij dergelijke onderzoeken, zich snel oriënteren en aanwijzingen vinden voor een klinische diagnose: *grosso modo* onderscheidt (diagnose *diagnôskô*) herkent hij verbanden die hij elders in de genees-praktijk reeds gezien heeft of kent door de ervaring van anderen dank zij de literatuur. De zekerheid die hij hieromtrent heeft, hangt af van de duidelijkheid van het verschijnen van het verband, zijn eigen ervaring, zijn theoretische kennis, alsook van de wijze waarop hij al of niet dit intuïtief herkennen kan bevestigen, hetzij door pertinente symptomen aan het licht gekomen in ontmoeting, gesprek of observatie, hetzij door een experimenteel onderzoek.

2. De delinquente mens verklaren, verstaan en begrijpen.

Wanneer men bijvoorbeeld heeft ontdekt dat iemand in zijn gevoelsleven als een kind gestructureerd is en op onverbidde narcistische wijze naar het bezit van iets streeft, geen rekening houdend met de maatschappelijke normen, dan verstaat en begrijpt men iets van

hem, ver'klaart' hij, wordt hij in zijn psychisch gebeuren helderder. De psychiater gaat nu na in hoever deze structuur voorkomt in het kader van een psychisch gestoorde ontwikkeling of van een erge geestesstoornis in de zin der wet van 1930 op de Abnormalen. Bestaat dit narcisme reeds onafgebroken vanaf zijn prille jeugd, dan wordt dit door vele psychiaters beschouwd als congenitaal en constitutioneel; is dit zich vooral later in het leven gaan manifesteeren, dan wordt dit ook als neurotisch verstaan. Gaat het gepaard met gehoorshallucinaties, dan kan dit narcisme, in het kader van een schizofrenie bv. ten grondslag liggen aan de betrachting de andere in bezit te nemen, tot zelfs zijn stem toe: dit is een *mogelijke* uitleg.

Het lijkt echter gevaarlijk al te zeer de nadruk te leggen op dit narcisme — om met dit voorbeeld verder te gaan — inzonderheid wanneer het voorkomt bij een zgn. normaal mens die verdacht wordt van diefstal of van moord. Waarom? Omdat bij het stellen van een handeling door een mens veelal een complex van drijfveren (onbewuste en bewuste) tussenkomen, die men vaak slechts na langdurig, soms jaren lang, contact met deze mens kan te weten komen. Het is door de diepte-psychologie zeer wel bekend, dat achter een motief, bv. een narcistische bevrediging maar al te vaak andere onbewuste motieven schuilgaan, zoals een sterke behoefte aan moederliefde (die de misdadiger met het geld steelt), een wraakzucht tegenover de vaderfiguur (geld wegnemen van een hoogstaande, rijke mens), angst zichzelf als kostwinnaar te manifesteren (angst voor identificatie met de vader), frustraties in zijn verlangen naar aanzien (verlangen te zijn zoals vader), enz... Ook kunnen verscheidene van deze (zelfs tegengestelde) motieven terzelfdertijd bestaan, of kan het net omgekeerd zijn, nl. dat achter een sterke behoefte aan moederliefde of achter een angst zichzelf als kostwinner te manifesteren, een sterk uitgesproken narcisme schuilt.

Legt men dan tegenover de rechtbank de nadruk op het narcisme en de wraakzucht, die beide aanwezig zijn, dan wordt het de delinquent kwalijk genomen dat hij zo is, en de straf overeenkomstig verzwaaard. Legt men de nadruk op de sterke behoefte aan moederliefde, angst en frustraties, eventueel in de hand gewerkt door een ongunstig milieu, dan wordt dit voor de delinquent als verzachtende omstandigheid beschouwd! In beide gevallen oefenen deze motieven hun invloed en hun werking uit langs onbewuste weg en kan de delinquent, noch in het ene geval noch in het andere daar iets aan doen, en kan hij verantwoordelijk worden geacht noch voor zijn narcisme, noch voor zijn wraakzucht, noch voor zijn sterke behoefte aan moederliefde, noch voor zijn angst, noch voor zijn frustraties!

Het gevaar van een positief antwoord door de psychiater ligt in het feit dat de ene psychologische drijfveer vaak wegsteekt achter de andere, zodat wanneer men er een heeft gevonden, men lang niet weet of er nog niet veel andere bestaan, afgezien nog van het tweede feit dat leken, onbekend met de psychologische terminologie, in een of andere uitspraak van de psychiater datgene vinden wat een bij hem reeds vooraf vaststaande overtuiging, terecht of ten onrechte, komt staven of omverwerpen. Hierbij komt nog een derde punt, namelijk dat zekerheid en diagnose tot op zekere hoogte ook afhangen van de persoonlijkheid, inzichten, kennis en temperament van de psychiater, wat wellicht aan elke magistraat en verdediger is bekend. Vaak, en bijna onvermijdelijk, duidt en interpreteert hij vanuit een bepaald systeem, nl. zijn eigen systeem en wereldbeschouwing. Zo zal, tot klaarbli-

kelijk het tegengestelde bewezen is, 'de ene een sexueel perverse beschouwen als iemand die is blijven steken op een infantiel niveau der libido-ontwikkeling en zich niet kan beheersen, terwijl de andere hem beschouwt als iemand met een gestoorde klierwerking, wiens geestesvermogens intact zijn en die het slechte opzettelijk wil. Geen enkele psychiater is steeds vrij van een dergelijk systematisch redeneren. Daarom is het ook zo gevaarlijk dat het antwoord van de psychiater in een detail of motief-kwestie, die door de rechtbank kan worden gesteld, bv. omtrent de leiderskwalleten of de moordmotieven van iemand, als een absoluut vaststaand bewijs, of tenminste, naargelang het past, als argument *pro* of *contra* de verdachte wordt beschouwd en misbruikt *buiten het psychiatrisch verband* waarin het werd gegeven en bedoeld.

Door de aard van de middelen waarover de deskundige beschikt is hij aldus niet in staat het optreden van iemand *met absolute zekerheid* te duiden als zijnde tot stand gekomen op een bepaalde wijze; om dezelfde redenen kan hij evenmin mogelijke reacties en beslissingen van de delinquent met absolute zekerheid voorzien. Het moge dan al bevreemding of misprijzen wekken een psychiater voor een Assisenhof te horen bevestigen dat hij iets niet met wetenschappelijk te verantwoorden zekerheid weet en dat hij zich wenst te onthouden van een antwoord.

3. Het antwoord op de vraag van de opdrachtgever.

In feite heeft de psychiater de stoornissen in de mogelijkheid van stellingname t.o.v. de verschillende drijfveren, driften en behoeften te beoordelen: deze mogelijkheid van stellingname is gestoord naargelang de psychiatrische aandoening, waaraan de patiënt lijdt. Het lijkt wel dat de wetgever zich, niet zonder grond, beperkt heeft tot de vraag naar een positief waarneembare en wetenschappelijk te verantwoorden symptomatologie van een psycho-pathologisch gebeuren of een psychiatrische aandoening, die toelaat aan te nemen dat de delinquent zijn daden noch *kan* of *en kon* beheersen: immers in de Belgische wetgeving wordt niet de vraag gesteld of de delinquent zich ten overstaan van die bepaalde handeling kon of kan beheersen. Nu is het wel zo dat men geen psychiatrische diagnose kan stellen zonder bepaalde gegevens als symptomen, d.w.z. als tekenen van een pathologisch gebeuren, te interpreteren en te duiden. Van hier naar het psychologisch interpreteren en duiden van de handelingen van de « normale » of « gezonde » delinquent is maar een stap, doch deze leidt naar een uitgestrekt niet precies te omschrijven gebied waar een belevings-hypothese evenals haar tegengestelde naar waarheid kunnen worden vooropgesteld, bewezen en door de leek voor bewijskrachtig gehouden: in de voor psychiatrische en psychologische benadering ongunstige gerechtelijke atmosfeer blijkt tevens zelden duidelijk wat bewust beheersbaar of onbewust gebeurde.

Verlangt de opdrachtgever nu een klare, duidelijke en zo zeker mogelijke verklaring van het gedrag van de delinquent, en wel met het oog op de te nemen maatregel of toe te passen straf, dan lijkt een psychiatrische diagnose (of de afwezigheid ervan) in juridisch perspectief doorgaans een betrouwbaarder uitgangspunt dan een overwegend psychologische interpretatie en duiding der handelingen van de delinquent. Een in de oren van de leek schraal klinkend antwoord van de psychiater (« er is of er is niets ziekelijks ») voldoet veelal de opdrachtgever niet, inzonderheid wanneer geen motief voor de daad is bekend. Gaarne

had hij dan dat de psychologie hem dit ter hand zou doen, langs de psychiater om — voor zover dit deontologisch te verantwoorden is — als verlengstuk van de onderzoeksrechter.

Is deze wens wetenschappelijk gefundeerd, dan kan het ontdekken en mededelen van enkele psychologische en diepte-psychologische motieven toch, onder de vlag der wetenschap, een bron van vergissingen worden met het oog op de praktische consequenties ervan voor de delinquent, en zijn deze motieven met psychologische kennis van zaken te interpreteren en te hanteren. Motief mag ook niet verward worden met oorzaak: wel is er een oorzaak voor dat iets (wraakzucht, narcisme bv.) wordt tot een grond van handelen, met andere woorden tot motief wordt: immers, niet elke wraakzuchtige of narcistische mens doodt iemand. Nu is het voor de psychiatrisch-deskundige zeer moeilijk, zoniet onmogelijk, en zo dit zeker geldt bij een delinquent, geldt dit ook in de dagelijkse praktijk, de diepere biologische en psychische gronden en uiteindelijke oorzaken van de motivering van een beslissing tot een handeling of gedragswijze te vinden.

Daarbij komt nog dat het een illusie is te menen dat men uit de kennis van de aard en het voorkomen van een of meerdere motieven (narcisme, wraakzucht, angst) het psychologisch gebeuren en de belevingen bij de feiten met hun verschillende nuances en hun determinanten kan reconstitueren *met het oog op het kennen der schuld*. Kan men uit de vorm en het verloop van de halsgroeve een differentiaal-diagnose maken tussen strangulatie en ophanging of uit de vorm en de bevindingen rondom de opening gemaakt door een kogel een differentiaal-diagnose maken tussen een uitgangs- en ingangsoopening, en aldus een waarheidsgetrouw beeld krijgen van het gebeuren, dan ligt dit heel anders met het kennen van enkele psychologische en dieptepsychologische motieven. Immers, zoals er reeds werd op gewezen, het narcisme kan berusten op een onbevredigde behoefte aan moederliefde, de wraakzucht op een onbewuste infantiele opstandige houding ten overstaan van de vader en de angst op een versterkte onbewuste schuldbehoefte: inzicht hierin is vaak slechts na maanden of jaren psychoanalytische bemoeienis te verkrijgen.

Hecht men eenmaal waarde aan diepte-psychologische gegevens — wetenschappelijk kan men hier niet onder uit — dan moet men noodgedwongen bekennen dat ze wel een dieper inzicht verschaffen in de gecompliceerdheid van de mens, maar het inzicht in een mogelijke schuld slechts bemoeilijken, ja, dat men door deze diepte-psychologische gegevens gesteld wordt voor het feit dat het vaststellen van de schuld *hic et nunc* praktisch *onmogelijk* wordt en dat de psychologie aldus de zaken slechts duisterder maakt voor de objectieve magistraat en jurist; deze zien tevens in dat ze in de gamma der interpretaties er maar al te gemakkelijk een kunnen aantreffen, die hun toelaat hun wensen voor werkelijkheid te nemen. Hiermede is de eerste moeilijkheid bij het antwoord, de wetenschappelijke twijfel, wel voldoende belicht.

Toch moet de opdrachtgever verder en moet hij beslissen op grond van gegevens die hijzelf niet kan vinden noch tegenspreken; hij kan niet verwijlen bij een wetenschappelijke twijfel, hij heeft een praktische zekerheid: de noodzakelijke ordening van de maatschappij staat geen langer talmen en aarzelen meer toe. Een tweede moeilijkheid komt zich hierbijvoegen dat beiden, opdrachtgever en opdrachtuitvoerder een verschillende taal spreken en dat, door hun verschillen-

de opleiding, de ene vaak maar al te weinig bekend is met de discipline van de andere. Het ware natuurlijk interessant hier nog verder in te gaan op het deskundig verslag van de psychiater doch dit zou te ver leiden.

De verklaringen en uitleggingsmodi van de psychiater, niet alleen de diagnose, krijgen aldus een verstrekende betekenis: gevangenis of internering hangen er van af. Zijn beslissingen zijn echter steeds voor wetenschappelijk beroep vatbaar; ze zijn geen onfeilbare bewijzen van $1 + 1 = 2$, maar ze hebben slechts de betekenis van een *ad-viseren*, van een wijzen-naar een stoornis in een psychisch gebeuren, naar een gestoorde evolutie en toekomstig gebeuren, waarvoor een *aangepaste maatregel* noodzakelijk is en waarbij gevangenis of internering maar al te vaak te weinig genuanceerd blijken te zijn.

Besluit

De mogelijkheden waarover de psychiater-deskundige beschikt ter benadering van de delinquent, met de bedoeling inlichtingen te bezorgen aan de magistraat of de jurist omtrent zijn psychische toestand in het perspectief van een ziek zijn, zijn velerlei en in wezen niet verschillend van degene die hij gebruikt in zijn geneespraktijk. Ze zijn blijkbaar niet onbegrensd; naast technische kennis vergen ze meestal veel gezond verstand bij de beoordeling van deze mens, de delinquent, die wel een bijzondere plaats inneemt onder ons. Is hij iemand tegenover wie de maatschappij zich te beschermen heeft, voorlopig nog vooral door strafmaatregelen, hij is vooral ook iemand die hulp heeft. Hij is tenslotte een mens zoals U en ik, die door een complex van factoren, invloeden en oorzaken, waarin eventueel psychische stoornissen een hoofdrol hebben gespeeld, langs de « andere » kant van de barrière is terechtgekomen, een barrière die niet in rechte lijn, doch zig-zag en in onoverzichtelijke bochten door en tussen alle mensen heen loopt. Hij is geen ding, waar we niets mede te maken hebben: hij is iemand met behoeften zoals wij, die hij echter niet de baas kon om allerlei redenen. Benadert men deze mens aldus, dan wil dit niet zeggen dat dit hoeft te gebeuren in emotionele en romantische gestemdheid, wel integendeel; meer nog dan bij gelijk welk ander onderzoek is hier koele nuchterheid noodzakelijk, niet alleen tegenover deze andere, maar ook tegenover zichzelf, omdat de psychiater in dit onderzoek, wil hij iets bereiken, zichzelf engageert, in-laat met deze mens, hem in zich laat komen, voor hem openstaat. Dan komt nog het duiden en interpreteren. Ook hier is nuchterheid noodzakelijk, teneinde zich niet te vergalopperen in het toekennen van een zin en van allerhande betekenissen aan een bepaald gebeuren, die het niet heeft.

Toch zal uiteraard de psychiater nooit een volledige objectiviteit kunnen bereiken, ook niet wanneer hij er zich strikt toe beperkt duidelijk waarneembare symptomen vast te stellen van ziekelijke syndromen. Neemt bv. de schizofrenie, een woord dat elke magistraat en jurist luguber in de oren klinkt. Strikt wetenschappelijk zou men hieraan moeten toevoegen « de schizofrenie naar Prof. of Dr. X... »; immers, sommige geleerden van de Zwitserse school stellen de diagnose schizofrenie waar een Fransman slechts een zekere onevenwichtigheid zou aannemen. In de psychiatrie heerst thans een Babelse spraakverwardheid, die tegenover de buitenstaander veelal wordt verdoezeld in het gebruik van mooie, liefst fascinerend moeilijke woorden en dragende volzinnen. Daartegenover staat de delinquent

als factische werkelijkheid, als mens: het is de benadering van deze mens, niet van de wetenschappelijke diagnose, die het object was van dit artikel.

Dr. ANDRE VIANE

(1) Ter nadere toelichting van dit standpunt kunnen de volgende voorbeelden worden aangehaald. Tijdens het gesprek met

de psychiater kan bv. aan het licht komen dat de minnares van de verdachte enkele maanden te voren een abortus heeft gepleegd: wanneer dit gebeuren geen licht werpt op, of verband houdt met psychiatrische stoornissen bij de verdachte, dan is het niet aan de deskundige een dergelijk feit ter kennis te brengen. Anders ligt het wanneer bv. een moord is gebeurd op een jongen: indien nu tijdens het gesprek met de psychiater voor het eerst blijkt dat verdachte een homoseksueel is, die met het slachtoffer van 14 jaar seksuele betrekkingen onderhield, dan is deze homoseksualiteit, als psychische stoornis wel door de deskundige mede te delen aan de onderzoeksrechter; evenzeer geldt dit wanneer bij verdachte bv. een psychische impotentie voorkwam tegenover zijn minnares, die hij vermoordde.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 11 oktober 1963.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Neven.

Eerste advocaat-generaal: M. Janssens de Bisthoven.

Advokaten: Mrs. Van Rijn en Simont.

Bevoegdheid van de arbeidsgerechten. — Beperkt tot de rechtstreeks uit de arbeidsovereenkomst voortvloeiende geschillen. — Geen bevoegdheid om kennis te nemen van geschillen voortvloeiende uit een misdrijf of een oneigenlijk misdrijf gepleegd ter gelegenheid van de tussen de werkgever en werknemer ontstane betrekkingen.

De door de wet van 9 juli 1926 aan de werkrechtsheren toegekende uitzonderlijke bevoegdheid is beperkt tot de kennisneming van de betwistingen, die rechtstreeks in een dienstcontract hun oorsprong vinden; onder deze bevoegdheid vallen niet de betwistingen, waartoe een misdrijf of een oneigenlijk misdrijf, gepleegd ter gelegenheid van de door een dergelijk contract tussen de werkgever en de werkmans of de bediende ontstane betrekkingen, aanleiding geven.

N.V. Ghent Motors t/ Verhauwaert.

Gelet op het bestreden arrest, op 21 juni 1961 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Gelet op het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 43 van de wet van 9 juli 1926 op de werkrechtsheren, en van de wet op de bevoegdheid,

doordat het bestreden arrest heeft beslist dat de Rechtbank van eerste aanleg te Gent «ratione materiae» onbevoegd was om kennis te nemen van een vordering strekkend tot het bekomen van schadevergoeding tengevolge van de schade aan een aan aangelegster toebehorende wagen toegebracht door een onrechtmatige daad van verweerder, namelijk een verkeersongeval voor hetwelk hij verantwoordelijk was om reden dat verweerder, op het ogenblik van dit verkeersongeval, in dienst was van aangelegster en dat, bijgevolg, het geschil onder de bevoegdheid van de werkrechtsheren ressorteerde,

dan wanneer de werkrechtsheren uitzonderingsrechtsmachten zijn wier bevoegdheid beperkt is tot de geschillen, waarvan de beslechting hun is opgedragen, namelijk de geschillen die rechtstreeks verband houden met een arbeidsovereenkomst, hetgeen niet het geval is voor de betwistingen voortvloeiende uit een onrechtmatige daad bedreven ter gelegenheid van de

wegens een arbeidsovereenkomst tussen werkgever en werknemer bestaande betrekkingen:

Over de grond van niet ontvankelijkheid hieruit afgeleid dat het middel als geschonden aanduidt, een deels, de artikelen 1 en 43 van de wet van 9 juli 1926 op de werkrechtsheren, welke artikelen aan de door het middel opgeworpen grief vreemd zijn, anderdeels, de wet op de bevoegdheid zonder nader te preciseren:

Overwegende dat het middel het arrest verwijt, bij schending van onder meer de artikelen 1 en 43 van de wet van 9 juli 1926 op de werkrechtsheren, beslist te hebben dat de vordering tot herstel van de aan de auto van aangelegster veroorzaakte schade, door haar ingesteld tegen verweerder, die bij haar in dienst was toen het ongeval waarvoor hij aansprakelijk zou zijn gebeurd, krachtens voormelde wetsbepalingen aan de bevoegdheid van de gewone rechtbanken onttrokken was; dat de schending van die bepalingen, indien zij bewezen is, volstaat om de verbrekking van het bestreden dispositief mede te brengen;

Dat de grond van niet ontvankelijkheid niet kan aangenomen worden;

Over het middel:

Overwegende dat uit de regelmatig aan het Hof overgelegde stukken blijkt dat de rechtsvordering van de aanleggende vennootschap strekt tot de veroordeling van verweerder, die bij een verkeersongeval de auto-wagen van de vennootschap bestuurde, deze vennootschap staande houdend dat verweerder een inbreuk op het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer had gepleegd en van hem de betaling van vergoedingen opeisende wegens de aan de wagen veroorzaakte schade;

Overwegende dat de door de wet van 9 juli 1926 aan de werkrechtsheren toegekende uitzonderlijke bevoegdheid beperkt is tot de kennisneming van de betwistingen welke rechtstreeks hun oorsprong in een dienstcontract vinden, doch zich niet uitbreidt tot de betwistingen waartoe een misdrijf of een oneigenlijk misdrijf dat gepleegd werd ter gelegenheid van de betrekkingen welke dergelijk contract tussen de werkgever en de werkmans of de bediende doet ontstaan, aanleiding geven;

Dat het middel gegrond is;

Om deze redenen:

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest op de kant van de vernietigde beslissing zal gemaakt worden;

Veroordeelt verweerder tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 14 oktober 1963.

Voorzitter : M. Belpaire.
Raadsheer-verslaggever : M. Neven.
Advokaat-generaal : M. Depelchin.

Abnormalen en krankzinnigen. — Vormen en termijnen van het hoger beroep tegen de beschikkingen van de raadkamer, waarbij de internering gelast of geweigerd wordt. — De procureur-generaal kan geen hoger beroep instellen overeenkomstig art. 8 van de wet van 1 mei 1849.

Overeenkomstig het tweede lid van art. 8 van de wet van 9 april 1930 moet het beroep tegen de beschikkingen van de raadkamer, waarbij de internering wordt gelast of geweigerd, ingesteld worden in de vormen en binnen de termijnen voorzien bij art. 203 S.V. en opgemaakt bij verklaring ter griffie van de correctionele rechtbank.

Deze beperkende tekst sluit uit, dat de procureur-generaal hoger beroep zou kunnen instellen overeenkomstig de in art. 8 van de wet van 1 mei 1849 vastgestelde vormen, nl. bij aanzegging van het beroep binnen vijftien dagen te rekenen van de uitspraak van de beslissing.

Prokureur-Generaal bij het hof van Beroep te Gent
t/ Boterberg.

Gelet op het bestreden arrest, op 28 juni 1963 gewezen door de Kamer van Inbeschuldigingstelling van het Hof van beroep te Gent;

I. Aangaande de voorziening van de Procureur-Generaal bij het Hof van beroep te Gent :

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 8, 19, 29 van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoonte-misdadigers, en 205 van het Wetboek van strafvordering, gewijzigd bij artikel 8 van de wet van 1 mei 1849, doordat het bestreden arrest het door de procureur-generaal tegen de beschikking van de raadkamer, waarbij de internering van Boterberg gelast werd, ingestelde hoger beroep niet ontvankelijk verklaart,

dan wanneer artikel 8 van de wet van 9 april 1930, door te verwijzen naar de algemene regelen vastgelegd in artikel 203 van het Wetboek van strafvordering, de toepassing niet uitsluit van artikel 8 van de wet van 1 mei 1849 :

Overwegende dat artikel 8 van de voormelde wet van 9 april 1930 bepaalt dat de beschikkingen van de raadkamer, waarbij de internering wordt gelast of geweigerd, vatbaar zijn voor hoger beroep vóór de kamer van inbeschuldigingstelling en dat dit beroep moet worden ingesteld in de vormen en binnen de termijnen voorzien bij artikel 203 van het Wetboek van strafvordering, en opgemaakt bij verklaring ter griffie van de correctionele rechtbank;

Overwegende dat die beperkende tekst een bepaling uitmaakt, die afwijkt van de gewone regelen betreffende de vervolgingen in correctionele en in criminele zaken en die uitsluit dat de procureur-generaal hoger beroep zou kunnen instellen tegen bedoelde beschikking van de raadkamer overeenkomstig de in artikel 8 van de wet van 1 mei 1849 vastgestelde vormen, zijnde bij

aanzegging van het beroep binnen vijftien dagen te rekenen van de uitspraak van de beslissing;

Dat het middel naar recht faalt;

II. Aangaande de voorziening van Boterberg :

*Overwegende dat aanlegger geen middel aanvoert;
En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;*

Om deze redenen :

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt Boterberg tot de helft van de kosten begroot op 0 frank, en laat de andere helft ten laste van de Staat.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 28 januari 1964.

Voorzitter : M. Mast.
Raadsheren : M.M. Mees en Adriaens.
Substituut-auditeur-generaal : M. Vander Stichele.

Openbare ambtenaren en beambten. — Houders van een getuigsschrift van bekwaamheid. — Rechten.

De houders van het getuigsschrift van bekwaamheid tot het ambt van adviseur inzake beroepskeuze kunnen geen recht doen gelden op het behoud van de bepalingen van een besluit van de Regent, die hun toegang verleenden tot het ambt van adviseur in de psycho-medisch-sociale centra van de Staat.

Vleugels t./ Belgische Staat (1. Minister van Nationale Opvoeding en Cultuur; 2. Minister van Cultuur, Adjunkt voor Nationale Opvoeding).

Arrest nr. 10.395

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de artikelen 10, littera a en b, 56 en 58 van het koninklijk besluit van 13 augustus 1962 tot regeling van de psycho-medisch-sociale centra en van de diensten voor studie- en beroepsoriëntering; dat dit besluit is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 25 augustus 1962;

Overwegende dat verzoeker op 17 oktober 1947 een getuigsschrift van bekwaamheid tot het ambt van adviseur inzake beroepskeuze behaalde, overeenkomstig het koninklijk besluit van 22 oktober 1936 tot instelling van een getuigsschrift van bekwaamheid tot het ambt van adviseur inzake beroepskeuze; dat luidens artikel 2 van het besluit van de Regent d.d. 2 mei 1949 tot oprichting, bij wijze van proef, van psycho-medisch-sociale centra van de Staat, de houders van dit getuigsschrift toegang hadden tot het ambt van adviseur van de psycho-medisch-sociale centra van de Staat, dat ingevolge artikel 13 van het koninklijk besluit van 4 mei 1956 tot vaststelling der regeling inzake inrichting van de diensten voor voorlichting bij de beroepskeuze en van de psycho-medisch-sociale centra van de Staat dit getuigsschrift niet langer toegang verleende tot het ambt van adviseur; dat overeenkomstig artikel 30, lid 2, van hetzelfde koninklijk besluit van 4 mei 1956 de bepalingen van artikel 13 niet toepasselijk waren op de personeelsleden van de psycho-medisch-sociale centra en de gesubsidieerde diensten die niet in het bezit zijn van de

bij het bedoelde koninklijk besluit vereiste bekwaamheidsbewijzen, op voorwaarde dat zij op 1 oktober 1954 in dienst waren; dat verzoeker aan deze laatste voorwaarde op gezegde datum niet voldeed; dat bij koninklijk besluit van 13 augustus 1962, het koninklijk besluit van 4 mei 1956 werd opgeheven, dat echter de regelen vervat in de artikelen 13 en 30, lid 2, van dit besluit betreffende de toegang tot het ambt van adviseur onveranderd werden overgenomen door de artikelen 10, littera a en b, 56 en 58 van het koninklijk besluit van 13 augustus 1962;

Overwegende dat verzoeker betoogt dat «wanneer iemand op wettelijke wijze en krachtens zijn diploma bekwaam is geweest voor adviseur, men hem de mogelijke toegang tot die functie niet mag ontzeggen»;

Overwegende dat de houders van het getuigschrift van bekwaamheid tot het ambt van adviseur inzake beroepskeuze geen recht kunnen doen gelden op het behoud van de bepalingen van het besluit van de Regent van 2 mei 1949 die hun toegang verleenden tot het ambt van adviseur in de psycho-medisch-sociale centra van de Staat; dat de tegenpartij door het vaststellen van de bestreden artikelen haar macht niet heeft overschreden; dat het middel niet gegrond is;

Besluit :

Artikel 1 : Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer. — 17 september,

Voorzitter : M. Beeckmans de West Meerbeeck.

Raadsheren : M.M. Rey en Roevens.

Advokaat-generaal : M. De Busscher.

Advokaten : Mrs. Speyer en Posenauer.

1. **Overeenkomst.** — Geen beroep op de exceptie non adimpleti contractus door een sedert maanden in gebreke zijnde partij.
2. **Koop en verkoop.** — Aan hevige en snelle prijschommelingen onderhevige koopwaren. — Recht van de koper indien de leveringstermijnen niet stipt worden nageleefd zich bij andere leveranciers te bevoorraden. — Tijdstip voor de berekening van de schade.

1. *Alle overeenkomsten moeten te goeder trouw worden uitgevoerd. Een partij die gedurende maanden haar verplichtingen niet nakomt is niet gerechtigd de excepti non adimpleti contractus in te roepen.*
2. *De koper van aan hevige en snelle prijschommelingen onderworpen koopwaren is gerechtigd, wanneer haar leverancier de leveringstermijnen niet stipt naleeft, zonder verdere ingebrekestelling zich bij andere leveranciers te bevoorraden.*

Voor de berekening van de schade moet men zich plaatsen op het tijdstip, waarop de niet uitvoering van het contract een voldongen feit is geworden en de schuldeiser geweten heeft dat zijn wederpartij geen leveringen meer zou verrichten.

P.V.B.A. A. Coveliers et fils

t/ N.V. Verenigde Steenfabrieken Rupel en Nethe.

Gezien in behoorlijke uitgifte overgelegd, het arrest door dit Hof op 3 mei 1958 uitgesproken waarbij : «alvorens te beslissen over de tegenvorderingen tot resillia-

tie met schadeloosstelling van de drie overeenkomsten van 21 januari, 1 maart en 7 oktober 1954, de Heer Cox, als scheidsrechter, verslaggever, aangesteld werd;

Gezien het verslag van bovengenoemde deskundige d.d. 28 november 1959 en zijne «bijkomende overwegingen», d.d. 9 mei 1960 «in antwoord op de uiteenzettingen der partijen, als gevolg aan het ter voorlezing gegeven verslag»;

Overwegende dat uit de bestanddelen van de bundels, alsook uit het deskundig verslag, ten overvloede blijkt dat geïntimeerde grovelijk in gebreke is gebleven de overeenkomsten van 21 januari, 11 maart en 7 oktober 1954 uit te voeren;

Overwegende dat de leveringen van machienstenen «modulatie 65», - «mod. 57» «Boerkens» «blokken» aanzienlijke mankos vertoonden einde 1954 en begin 1955, alhoewel door appellante bestendig op levering aangedrongen werd en zulks nogmaals op formele wijze, op 2 oktober 1954 voor de contracten van 21 januari en 11 maart, en op 23 november 1954, voor het contract van 7 oktober 1954;

Overwegende dat appellante derhalve wel gerechtigd was op 13 januari 1955 de exceptie non adimpleti contractus in te roepen en elke verdere betaling te weigeren gelet op de schade door haar ten gevolge van deze wanprestaties ondergaan;

Overwegende dat de partij die nalatig is geweest niet op haar beurt deze exceptie mag inroepen;

Overwegende dat geïntimeerde niettemin op 26 januari 1955 elke verdere levering stopzette;

Overwegende dat alle overeenkomsten dienen ter goeder trouw uitgevoerd en dat degene die sedert maanden aan zijn verplichtingen te kort komt niet gemachtigd is dit middel in te roepen (cfr. De Page T. II, blz. 782, nr. A 30, ook De Page boekd. VI, nr. 808, blz. 768-770 en seq.);

Overwegende dat appellante op de datum der inmorastellingen niets verschuldigd was; dat zij de vroegere leveringen regelmatig afbetaald had in het geheel meer dan 2.307.587,50 F sedert 22 januari 1953...;

Overwegende dat, zelfs niet op 26 januari 1955, appellante in gebreke was de factuur nr. 29661 van 30 november 1954 te betalen, ten eerste omdat zij hiertoe nooit gesommeerd was, ten tweede omdat deze factuur ten vroegste op 1 december 1954 kon toekomen en aldus slechts betaalbaar was dertig dagen einde der maand d.w.z. op 30 januari 1955;

Overwegende dat hierbovengemelde factuur trouwens betrekking heeft op andere leveringen dan deze welke te verrichten waren ingevolge de drie litigieuze contracten van 21 januari, 11 maart en 7 oktober 1954 en wel namelijk op leveringen in uitvoering van vroegere contracten d.i. van 22 januari en van 24 september 1953;

Overwegende dat geïntimeerde te vergeefs aanhaalt dat kwestige factuur toch betrekking zou hebben op het contract vanwege appellante in dato 23 november 1954;

Overwegende dat integendeel uit de fiche van de leveringen door geïntimeerde zelve opgesteld, blijkt dat deze 38.500 stenen mod. 57 geleverd werden op 17, 18 en 22 november 1954, zodat de propositie van 23 november 1954 — die trouwens nooit aanvaard werd — alleszins geen betrekking kon hebben op deze voorgaande leveringen;

Overwegende dat de 14.000 «Boerkens» die ook vermeld staan op diezelfde factuur, nr. 29661, noodzakelijkerwijze betrekking hebben op het contract van 24 september 1953, gelet op de aangerekende prijs van 425 F;

Overwegende dat het gebeurlijk verschuldigd blijven

van het luttel bedrag van 192,75 F zeker geen exceptie non adimpleti contractus vanwege geïntimeerde verantwoordt;

Overwegende dat er derhalve geen sprake kan zijn van een gebeurlijke achterstand in de betalingen in hoofde van appellante maar enkel van wanprestaties in hoofde van geïntimeerde;

Dat de resiliatie der litigieuze overeenkomsten ten laste van geïntimeerde dient uitgesproken te worden;

Overwegende dat er hoegenaamd geen reden bestaat om het deskundig verslag nietig te verklaren om redenen welke trouwens door geïntimeerde niet nader bepaald worden;

Overwegende dat het deskundig verslag overigens gestaafd wordt door de bestanddelen van de bundel en o.m. de zeer uitvoerige briefwisseling tussen partijen gewisseld en door hen zonder protest aangenomen;

Overwegende dat de deskundige, regelmatig, zijn verslag ter voorlezing aan de partijen gegeven heeft en op hunne opmerkingen op voldoende wijze geantwoord heeft; dat de rechten der partijen hierdoor niet werden geschonden;

Overwegende wat de schade betreft, dat de bestelde koopwaar aan hevige en snelle prijsverschommelingen onderworpen was; dat het beste bewijs hiervan te vinden is in het feit dat geïntimeerde zelve ingevolge de bewoordingen van het deskundig verslag: «aan hogere prijzen verkocht heeft aan andere afnemers en dat deze verkopen een meerwaarde medebrachten van 34.993 F ten voordele van de N.V. Rupel en Nethe...»;

Overwegende dat appellante derhalve gerechtigd was ter zake zonder verdere ingebrekestelling vervangingsaankopen met andere leveranciers te sluiten daar de verkoopster de leveringstermijnen niet stipt naleefde;

Overwegende dat appellante het bewijs voerbrenkt dat die vervangingsaankopen, wat de drie litigieuze contracten betreft, de bedragen vertegenwoordigen van 42.993 F + 52.637 F + 24.489 F zijnde in het geheel 120.119 F;

Overwegende dat men zich hoeft te plaatsen, voor de berekening van de schade, op het ogenblik waarop de niet-uitvoering van het contract een voldongen feit geworden was en de schuldeiser geweten heeft dat de tegenpartij geen leveringen meer zou doen, in casu op 26 januari 1955 (De Page deel III nr. 108 B);

Overwegende dat de prijzen van deze koopwaar in 1957 of in 1963 dus niet in aanmerking dienen genomen te worden;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gezien artikel 24 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan,

Recht doende bij voortzetting over de tegenverderingen tot resiliatie met schadeloosstelling,

Verklaart enkel de tegeneis van appellante in de hierna volgende mate gegrond :

Doet desbetreffend het vonnis a quo te niet;

Wijzigende : spreek de resiliatie uit van de contracten van 21 januari 1954, 1 maart 1954 en 7 oktober 1954, ten laste van geïntimeerde;

Veroordeelt geïntimeerde om ten titel van schadevergoeding aan appellante te betalen : 120.119 F + de gerechtelijke intresten vanaf 29 december 1955 + de kosten van beroep daarin begrepen de kosten van de expertise;

Wijst partijen af van het overige van hun verderingen,

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 4 februari 1964.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. Vanparys en Santenaire.

O.M. : M. Vandermeersch.

Advocaten : Mrs. Bulckaert en Leysen.

Faillissement. — Betaling in speciën of bij overdracht. — Onderscheid. — Art. 445, al. 3 F.W. toepasselijk in geval van betaling met eigen penningen door schuldenaar van toekomstige failliet aan schuldeiser van deze failliet.

Het verzoek van een schuldeiser (A) aan zijn schuldenaar (B) om in handen van een schuldeiser (C) van de eerste (A) te betalen maakt geen lastgeving uit omdat de betaling geschiedt met eigen speciën van de betalende schuldenaar (B) en niet met die van zijn schuldeiser (A).

In geval van faillissement van zijn schuldenaar (A) moet de schuldeiser (C) de som die hij aldus tijdens de verdachte periode van de schuldenaar (B) van zijn failliete schuldenaar (A) ontving aan de curator terugbetalen met rente vanaf de betaling. De failliet betaalde immers zijn schuld niet in speciën of handelseffecten, maar bij overdracht (artikel 445, al. 3, F.W.).

Mr. W. Bulckaert q.q. (faill. Hellebuyck Arthur en Wwe Hellebuyck & zoon) t./ Lefeverre en zonen en P.V.B.A. Lefeverre F. en zonen.

Gezien de stukken, o.m. de uitgifte van het bestreden vonnis, gewezen door de rechtbank van Koophandel te Kortrijk op 13 december 1962;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar tijd en vorm;

Overwegende dat uit de bestanddelen der zaak en namelijk uit de gegevens van het strafrechterlijk onderzoek blijkt dat enerzijds wijlen Hellebuyck Arthur en anderzijds de feitelijke vennootschap «Wwe Hellebuyck en Zoon», alsmede haar vennoten Bruyneel Alida, Wwe Hellebuyck Arthur en Hellebuyck Wilfried bij vonnis van voormelde rechtbank d.d. 30-5-1959 failliet werden verklaard;

Dat het tijdstip van de staking van de betalingen van deze gefailleerden vastgesteld werd voor eerstgenoemde op 30-11-1959 (vonnis 30-5-1959) en voor de hierboven aangehaalde firma en haar vennoten op 7-3-1959 (vonnis 30-10-1959);

Dat voornoemde vennoten ongeveer één maand voor hun faillietverklaring, hetzij op 21-4-1959 aan een zekere Vandenberghe, commercieel directeur van geïntimeerden, hun personenwagen «Mercedes» verkochten en, in plaats van de prijs groot 35.000 F in geldspeciën te ontvangen, laatstgenoemde verzochten deze prijs rechtstreeks aan geïntimeerden te storten als afkorting op hun schuld;

Dat Vandenberghe zulks onmiddellijk deed en, optredend voor geïntimeerden, een aantal op naam van gefailleerden opgemaakte facturen, ten belope van het hierboven bepaald bedrag voor kwijting optekende;

Overwegende dat in strijd met wat de eerste rechter aannam dit verzoek geen lastgeving uitmaakte;

Overwegende immers dat, in zake, er slechts lastgeving zou kunnen bestaan voor zover de aanstaande gefailleerden om hun schuld tegenover geïntimeerden af te lossen, aan voornoemde Vandenberghe speciën

zouden hebben toevertrouwd met opdracht ze aan hun schuldeiseressen te overhandigen maar geenszins wanneer, zoals in onderhavig geval, gezegde Vandenberghie om deze schuldeiseressen te betalen, zijn eigen specien gebruikten waarover de gefailleerden nooit te voren rechtstreeks en persoonlijk hebben beschikt noch in gereed geld noch in geld beschikbaar op zicht;

Overwegende dat het dus op afdoende wijze bewezen is dat de gefailleerden gedurende het verdacht tijdperk hun schuld tegenover geïntimeerden geenszins in specien of wissels betaald hebben, maar wel bij overdracht ten voordele van deze laatsten van de schuldvordering, die zij op hun koper Vandenberghie bezaten;

Dat deze betaling, ofschoon tussen partijen geldig, nochtans ten aanzien van de massa volstrekt nietig en van generlei waarde is bij toepassing van art 445, al. 3 der wet van 18-4-1851 op het faillissement (Fredericq T. VII nr 120, blz. 233 - A.P.R. V° Delegationsovereenkomst nr 176, blz. 91 - R.P.D.B. V° Faillite et Banqueroute nrs 747, 785, 787, 795, 800, 802 en 803 en de aldaar vermelde rechtspraak - Beroepshof Gent 19-11-1928 J.C.F. 1929 nr 4. 901 blz. 9);

Dat zij inderdaad voor gevolg zou hebben geïntimeerden te bevoordelen ten nadele van deze massa; Overwegende dus dat ten onrechte de eerste rechter appellants vordering afgewezen heeft;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935, gehoord in openbare rechtzitting advocaat-generaal Bonte in zijn eensluidend advies, alle verdere of strijdige conclusiën verwerpend, ontvangt het beroep, verklaart het gegrond, doet dienvolgens het bestreden vonnis teniet en opnieuw wijzend, veroordeelt elk heelijk geïntimeerden om aan appellant qq. te betalen de som van 35.000 F met de wettelijke rente à 5,50 % vanaf 30-4-1959 tot op 19-5-1962, dag van het inleidend exploit en van dan af met de gerechtelijke interesten; veroordeelt ze bovendien tot de kosten van beide aanleggen; verklaart het onderhavig arrest uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle voorziening en zonder borgstelling.

NOOT: Het vernietigde vonnis verscheen in het R.W. 1962-63, 1595.

HOF VAN BEROEP TE GENT

17 december 1963.

Voorzitter : M. Vanden Abeele.

Raadsheren : M.M. Morel de Westgaver en Noest.

Advokaat-generaal : M. De Geest.

Advokaten : Mrs. De Meester en Matthys.

Diefstal. — Wegneming uit de ouderlijke woning door een meisje en haar verloofde van ten geschenke ontvangen en/of voor eigen gebruik bestemde voorwerpen. — Afwezigheid van bedrieglijk opzet.

Een meisje ontvlucht het ouderlijk huis en neemt tezamen met haar verloofde allerlei voorwerpen weg.

Het Hof acht het bewijs niet geleverd dat bedoelde voorwerpen eigendom waren van de ouders; ontvangen als geschenk en/of voor haar persoonlijk gebruik, had het meisje het rechtmatig bezit ervan of verkeerde althans te goeder trouw in de mening, dat zij het recht had erover te beschikken. Nu het

bedrieglijk opzet in hoofde van het meisje uitgesloten is, geldt dit ook voor haar verloofde, die haar alleen geholpen heeft en niet bij machte was na te gaan of zij al dan niet gerechtigd was aldus te handelen.

O.M. en D.G. b.p. t/ D.G.

Verdacht van te Gentbrugge de 12 juli 1961; met behulp van braak, van inklimming en valse sleutels, roerende aan een ander toebehorende zaken bedrieglijk te hebben weggenomen ten nadele van De G. Hippolytus, een radiotoestel, een mondharmonika, een gitaar, een fototoestel, fonoplaten, acht rokken, dertien klederen elf pull-overs, zeventien bloezen, negen halsdoeken, twee tailleurs, twaalf nachtjaponnen, zeven voorschoten, acht mantels, nieuwe lakens, twee dekens, een balkleed, vier handtasjes, acht paar schoenen, drie paar pantoffels.

Niet schuldig verklaard aan het feit hem ten laste gelegd werd verdachte op tegenspraak ontslagen van de rechtsvervolgving zonder kosten.

De burgerlijke partij De G. werd verwezen in de kosten gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, deze kosten begroot in het geheel op 452 F.

De teruggave werd bevolen van de inbeslaggenomen overtuigingsstukken aan de persoon bij wie ze inbeslaggenomen werden.

Op burgerlijk gebied :

De Rechtbank verklaarde zich onbevoegd om te kennen over de vordering van de burgerlijke partij. Liet de kosten haar ten laste.

Overwegende dat de beroepen tijdig en regelmatig werden ingesteld.

Overwegende dat, naar luid van de telastlegging, de verdachte vervolgd wordt om de daarin vermelde voorwerpen ten nadele van de burgerlijke partij bedrieglijk te hebben weggenomen, d.w.z. dat hij enkel terechtstaat als hoofddader van de beweerde diefstal.

Overwegende dat ter zake vaststaat dat Nicole De G. alleen de kwestieuze voorwerpen uit het ouderlijk huis heeft weggehaald en dat de verdachte er zich toe beperkte haar hulp of bijstand te verlenen in de zin van art. 66 SWB, weshalve hij uitsluitend als medeplichtige had kunnen vervolgd worden, hetgeen in de kwalificatie niet werd voorzien.

Overwegende dat in elk geval het stellig bewijs niet wordt bijgebracht dat meergemelde voorwerpen wel degelijk eigendom waren van de klager; dat integendeel uit de verklaringen zo van de ouders als van de dochter De G. is af te leiden dat deze laatste ze hetzij als geschenk hetzij voor haar persoonlijk gebruik gekregen had, in dier voege dat zij het rechtmatig bezit ervan had of althans te goeder trouw in de mening verkeerde dat zij over die voorwerpen vrij mocht beschikken en mitsdien het recht had ze mede te nemen toen zij van huis wegluchtte.

Overwegende dat in die omstandigheden elk bedrieglijk inzicht vanwege Nicole De G. uitgesloten is en gevolglijk ook vanwege haar verloofde, die haar alleenlijk medehielp en niet bij machte was na te gaan of zij al dan niet gerechtigd was op zulke wijze te handelen.

Overwegende dat uit dit alles voortvloeit dat de eerste rechter terecht de verdachte van de rechtsvervolgving heeft ontslagen en zich dienvolgens onbevoegd verklaarde om kennis te nemen van de vordering van de burgerlijke partij.

Om deze redenen:

Gelet op art. 24 der wet van 15 juni 1935, 191.211 WBSV alle wetsbepalingen door de Voorzitter op deze terechtzitting aangeduid.

HET HOF,

wijzende op tegenspraak;

Ontvangt de beroepen en erover beslissend.

Bevestigt het aangevochten vonnis in al zijn beschikkingen zo op strafrechtelijk als op burgerlijk gebied.

Veroordeelt de burgerlijke partij tot de kosten van beroep gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie, deze kosten begroot in het geheel op 173 F.

Verstaat dat de burgerlijke partij haar eigen kosten van beroep zal te dragen hebben.

NOOT. — Een minderjarig verwend meisje ontvlucht het ouderlijk huis. Een liefdesgeschiedenis ligt aan de basis. Drie weken blijft zij onvindbaar voor de ouders.

Tijdens de afwezigheid van haar ouders, komt zij per auto samen met haar minnaar om op te laden wat haar lief is. Met een door beiden aangebrachte ladder kunnen zij langs een bovenvenster inbreken. Zij laden de auto boordevol.

Artikel 462 S.W. voorziet ten voordele van de kinderen de straffeloosheid van hun daad. (Hoelang nog?). Het Hof breidt deze straffeloosheid uit tot de verloofde... De ouders hadden steeds betwist dat het gestolene aan het meisje toebehoorde. Deze laatste had ook nooit enige geldelijke verdienste gehad. Zij had ook nooit zelf iets gekocht. Volgens het Hof van Beroep mag de verloofde geloven dat het meisje over alles dat zij in het huis van haar ouders aanwijst vrij kan beschikken... het is ondanks de inbraak nog steeds « goede trouw ».

Deze rechtspraak kan te pas komen in zake medeplichtigheid... voor verhuizing van goederen, na feitelijke scheiding der echtgenoten.

J.D.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE IEPEL

1e Kamer. — 30 oktober 1963.

Voorzitter : M. Talpe.

Rechters : M.M. Vernimmen en Couckuyt.

Advokaten : Mrs. Van Impe en Waterblee.

1. **Huwelijksvermogenstelsels. — Scheiding van goederen. — Rechten van de vrouw.**
2. **Schuldbekentenis. — Onder opschortende voorwaarde.**
3. **Sekwestratie. — Vereisten voor de gerechtelijke bewaargeving.**

1. In het stelsel van de scheiding van goederen behoudt de vrouw het beheer en het genot van haar goederen.
2. Schuldbekentenis van een moeder aan haar dochter waarin de oorzaak niet vermeld is; tegenbrief van de dochter waarin verklaard is, dat de schuldbekentenis nietig zal zijn, wanneer bij een vonnis zal uitgemaakt zijn, dat haar broeders geen bruidschat hebben ontvangen. De aldus gestelde voorwaarde is een opschortende, afhangende van een toekomstige en onzekere gebeurtenis, en geen ontbindende, die bij haar vervulling de verbintenis te niet doet (artt. 1181 en 1183 B.W.).
3. De gerechtelijke bewaargeving kan buiten de bij art. 1961 B.W. voorzien gevallen worden bevolen

telkens er om reden van een geschil bewarende maatregelen moeten worden getroffen tot wanneer over de grond van de zaak zal beslist zijn. Onder « geschil » moet worden verstaan niet alleen iedere ernstige betwisting tussen de partijen maar ook iedere feitelijke toestand mits tegenstrijdige belangen.

Dereckx t./ Carbon en Forceville.

Gezien het exploit van verzet in d.d. 12 december 1962, waarbij beslag onder derden gelegd werd in handen van de h. Forceville, op alle sommen die hij verschuldigd zou zijn aan mevr. Regina Carbon, verzet dat door eiseres wordt gedaan om betaling te bekomen van de som van 100.000 F haar verschuldigd door mevr. Carbon;

Gezien de inleidende dagvaarding aan verweerders betekend op 18 december 1962, geregistreerd en voorzien van het pleidooirecht ten bedrage van 150 F;

Mer toe strekkende te horen zeggen voor recht dat het beslag onder derden gelegd, geldig is, en dat de verschuldigde som zal moeten gestort worden in handen van eiseres; en voor zoveel als nodig, eerste verweerster te horen veroordelen om aan eiseres uit te betalen de som van 100.000 F; tweede verweerder bevel te horen doen zijn verklaring van derde beslagene af te leggen en in handen van eigenares uit te betalen de door hem verschuldigde som tot een beloop van 100.000 F;

Overwegende dat eiseres bij besluiten van 18 mei 1963, boven voormeld bedrag betaling vordert van de som van 74.012,50 F, zijnde haar aandeel in de overname van de hofstede — bedrag dat door eerste verweerster in ontvangst werd genomen — tevens een sekwestreer aan te stellen over deze gevorderde bedragen Retroacten :

Florent Dereckx, vader van eiseres en echtgenoot van eerste verweerster, overleed op 18 augustus 1956; Op 31 januari 1957 werd een transactie getekend tussen weduwe Dereckx-Carbon en hare vier kinderen en twee schoonzonen, waarbij vastgesteld werd dat het saldo van de overnameprijs van de hoeve Diependael toekomende aan Regina Carbon, 658.950 F bedraagt, het saldo toekomende aan de kinderen als hun part in de nalatenschap van hun vader, wijlen Florent Dereckx bedraagt voor elk 74.012,50 F; deze sommen zullen betaald worden in handen van notaris Vandermeersch te Ieper;

Art. 7 van de transactie vermeldt dat de kinderen Roger, André en Simonne Dereckx akkoord gaan hun part aan hun moeder te betalen. Zij machtigen de partij Hanssens-Dereckx (de overnemers) hun part rechtstreeks te vereffenen in handen van Regina Carbon;

Bij dagvaarding van 3 mei 1957 vorderen Regina Carbon, haar twee zonen Roger en André en de echtgenoten De Neve-Dereckx, tegen de echtgenoten Hanssens-Dereckx, de vereffening-verdeling van de huwgemeenschap Dereckx-Carbon en van de nalatenschap van Florent Dereckx. Lopende het geding, op 26 februari 1959 tekende Regina Carbon een schuldbekentenis waarin ze verklaarde schuldig te zijn aan hare dochter Simonne Dereckx de som van 100.000 F. In een tegenbriefje, zonder datum, verklaarde Simonne Dereckx dat het briefje van 26 februari 1959, nietig verklaard is als wanneer de uitspraak is dat de twee broers Roger en André geen bruidschat mede gehad hebben van 200.000 F;

Bij akte verleden door notaris Vandermeersch in data van 9 maart 1957 kocht mevr. Regina Carbon een woonhuis te Hollebeke;

Bij akte verleden door notaris Dyselinck op 14 februari 1963, verkocht Regina Carbon zelfde huis aan Forceville;

Eiseres legde beslag onder derden in handen van de koper Forceville op het saldo van de verkoopprijs; *Ten gronde* :

Overwegende dat eerste verweerster opwerpt dat zolang geen eindvonnis geveld wordt in de zaak vereffening en verdeling, eisers geen rechten kunnen laten gelden; dat de vordering een *actio ad futurum* is en derhalve onontvankelijk; dat de vordering geformuleerd in de besluiten van eisers in dato 18 mei 1963 buiten het gerechtelijk contract valt en niet ontvankelijk is;

Overwegende dat volgens verweerster de schuldbekentenis van 26 februari 1959, slechts een voorwaardelijk karakter heeft, die volgens de bewoordingen van de tegenbrief slechts uitwissel kan hebben nadat definitief zal zijn vastgesteld of de zonen al dan niet een bruidschat ontvingen;

Overwegende dat volgens de stelling van eisers de schuld van verweerster vaststaat en niet toekomstig is; dat het tegenbriefje slechts een ontbindende voorwaarde is die de uitvoering van de verbintenis niet belet. Dat het van verweerster zelf afhangt de ontbindende voorwaarde te doen ontstaan;

Dat eisers verder de nietigheid opwerpen van de tegenbrief bij gebrek aan echtelijke toestemming;

Overwegende dat de echtgenoten De Neve-Derekkx gehuwd zijn onder het stelsel van scheiding van goederen gelijkvormig art. 1536 en volgende van het B.W. (akte van notaris Beyaert te Gent, 11 juli 1953);

Overwegende dat in het regime der scheiding van goederen de vrouw het beheer en het genot van haar goederen behoudt; overwegende dat de verbintenis onder opschortende voorwaarde deze is waarvan de werking afhangt van een toekomstige en onzekere gebeurtenis (art. 1181 B.W.); dat de ontbindende voorwaarde deze is, die bij haar vervulling, de werking der verbintenis doet ophouden en de zaken weder terugbrengt tot hun vorige toestand als had er geen verbintenis bestaan (art. 1183 B.W.);

Overwegende dat de schuldbekentenis van 26 februari 1959 geen schuldzaak vermeldt; dat echter de tegenbrief stipuleert dat de schuldbekentenis nietig is wanneer door het vonnis over de gezegden en tegenzeggingen zou bewezen bij dat de twee broers geen bruidschat hebben ontvangen;

Overwegende dat uit de tekst van beide akten blijkt dat de schuldbekentenis slechts haar uitwerking zal hebben wanneer zal bewezen zijn dat de twee broers een bruidschat ontvingen;

Dat het feit de schuld ten overstaan van eiseres, afhankelijk te stellen van dit bewijs in zich sluit dat het de wil was van partijen, de schuld slechts eisbaar te stellen na de oplossing van de betwistingen over de vereffening en verdeling; de vervulling hangt dus af van een toekomstige en onzekere gebeurtenis;

Overwegende dat de vervulling van wat eisers de ontbindende voorwaarde noemen — namelijk het bewijs van de bruidschat de werking van de verbintenis niet doet ophouden — maar dat dit bewijs integendeel de uitwerking van de schuldbekentenis doet ontstaan;

Overwegende dat dienvolgens de vordering van eisers betreffende de betaling van de som van 100.000 frank hic et nunc niet gegrond is;

Overwegende dat de bijkomende vordering van eisers betreffende het saldo van de overnameprijs, bedragende 74.012,50 F door verweerster verschuldigd is maar niet gevorderd werd in de inleidende dagvaarding; dat

deze vordering van de oorspronkelijke eis verschilt door haar juridische grondslag en haar natuur; dat zij een ander voorwerp en een andere oorzaak heeft;

dat deze vordering geen uitbreiding is van de gestelde eis maar een nieuwe eis daarstelt, die buiten het gerechtelijk contract valt;

Dat de vordering uit dien hoofde niet ontvankelijk is; Overwegende dat eisers tevens de aanstelling vragen van een sekwester over het saldo van de verkoopprijs verschuldigd door tweede verweerder Forceville;

Dat eisers beweren dat eerste verweerster zich poogt onvermogen te maken tegenover haar dochters en haar zonen tracht te bevoordelen; dat de eigendom die eerste verweerster verkocht aan Forceville, door haar werd aangekocht op 9 maart 1957, met gelden van de gemeenschap en de nalatenschap;

Overwegende dat de gerechtelijke inderhandstelling een bezwarende maatregel is die door de rechtbank kan bevolen worden, hetzij overeenkomstig de wet (art. 1961) hetzij telkenmale er om reden van een geschil bezwarende maatregelen moeten getroffen worden tot wanneer over de grond der zaak is beslist;

Dat het woord «geschil» omvat ieder ernstige betwisting tussen partijen maar tevens ook iedere feitelijke toestand die tegenstrijdige belangen omvat. De Page V 281-282 B - Kluyskens Contracten nr 475.

Overwegende dat de betwisting die tussen partijen bestaat over de schuldbekentenis onder opschortende voorwaarde ernstig is, dat het geschil dienaangaande slechts zal kunnen opgelost worden nadat de rechtbank uitspraak zal hebben gedaan over de betwistingen in de vereffening en verdeling;

Overwegende dat het dan ook gepast voorkomt een sekwester aan te stellen over het saldo van de verkoopprijs die nog verschuldigd blijft door tweede verweerder Forceville tot een beloop van 100.000 F;

Om deze redenen :

De rechtbank, gelet op artikelen 2, 30, 37, 41 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken; rechtdoende op tegenspraak, alle verdere besluiten als ongegrond verwerpende;

Verklaart de vordering van eisers strekkende tot de geldigverklaring van het beslag onder derden en tot betaling van de verschuldigde som in handen van eiseres ontvankelijk doch ongegrond;

Verklaart de vordering strekkende tot veroordeling van eerste verweerster om aan eisers te betalen de som van 100.000 F ontvankelijk doch hic et nunc ongegrond;

Verklaart de vordering van eisers in betaling van de som van 74.012,50 F niet ontvankelijk;

Verklaart de vordering van eisers tot aanstelling van een sekwester ontvankelijk en gegrond;

Stelt aan de heer notaris Vandermeersch te Ieper als sekwester over het saldo van de verkoopprijs die tweede verweerder Forceville verschuldigd blijft aan eerste verweerster Regina Carbon, beperkt tot een bedrag van 100.000 F;

Veroordeelt eisers tot de kosten van beslag onder derden en tot de kosten van het geding;

De kosten van de onderhandstelling in opschorsing.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e kamer bis — 16 maart 1964

Voorzitter : M. E. Ceulemans.
 Rechters. M.M. R. Majaen en J. Massa.
 Advokaten : Mrs. E. Ehlinger en R. Michielsens.
 loco J. P. Goosens.

Rijksdienst voor de pensioenen der zelfstandigen. — Verjaring der achterstallige bijdragen. — Rechtsgrond der verjaring. — Begin der verjaring. — Berekening van de verjaringstermijn.

De vordering van de R.P.Z. tegen de zelfstandigen, welke in de periode tussen 4 juli 1956 en 1 januari 1960 nagelaten hebben een pensioenfonds te vestigen overeenkomstig de artt. 2 en 34 par. 1 van de wet dd. 30 juni 1956, verjaart na een termijn van 3 jaar, te rekenen vanaf de dag der vordering (art. 8 al. 3 W. 30 juni 1956).

Door «vordering» (in de Franse tekst: réquisition) dient verstaan te worden: het feit dat de R.P.Z. ter kennis van de belanghebbende brengt dat hij een bepaald bedrag hoofdens vervallen bijdragen verschuldigd is. Deze «vordering» kan geschieden door een ingebrekestelling tot betalen, en vanaf deze ingebrekestelling begint de verjaringstermijn te lopen.

Wanneer tussen de datum der ingebrekestelling en deze der dagvaarding geen drie jaar verstreken zijn, dan is de eis tot betaling der achterstallige bijdragen niet verjaard.

Bellekens t/ R.P.Z.

Overwegende dat het beroep regelmatig naar de vorm en tijdig ingesteld werd; dat de ontvankelijkheid ervan niet betwist wordt;

Overwegende dat de eis ertoe strekt de appellant te veroordelen om te betalen aan de beroepene de som van 21.757 F voor wettelijke pensioen- en solidariteitsbijdragen vervallen over de jaren 1956-1957-1958-1959 en verschuldigd krachtens de bepalingen van de wetten van 28 maart 1960 en 30 juni 1956 betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen;

Overwegende dat de Vrederechter de eis toegekend heeft;

Overwegende dat de appellant de driejarige verjaring inroep;

Overwegende dat hij geen pensioenfonds gevestigd had;

Overwegende dat luidens art. 8 lid 3 van de wet van 30 juni 1956 betreffende het ouderdomspensioen der zelfstandigen de termijn van de verjaring voor de achterstallige bijdragen drie jaar belooft, te rekenen vanaf de dag der vordering;

Overwegende dat de appellant schijnt voor te houden dat de verjaring begint te lopen vanaf het ogenblik dat de bijdragen vervallen;

Overwegende dat deze stelling in strijd is met de formele tekst van de wet die bepaalt dat de verjaring begint te lopen vanaf de dag der vordering;

Overwegende dat de appellant een onderscheid wil maken tussen een verjaring van achterstallige bijdragen en een verjaring van de vordering; dat hij voorhoudt dat voormeld art. 8 lid 3 slechts de verjaring van de bijdragen betreft;

Overwegende dat om de betwisting op te lossen het

noodzakelijk voorkomt de betekenis van het woord «vordering» zoals dit voorkomt in art. 8 lid 3, te bepalen;

Overwegende dat deze uitdrukking (in de Franse tekst «réquisition») betekent: het feit dat de R.P.Z. ter kennis van de belanghebbende brengt dat hij een bepaald bedrag voor vervallen bijdragen verschuldigd is; dat zodus die uitdrukking niet de meer enge juridische betekenis heeft die appellant er aan wil geven, namelijk de betekenis van een eis vóór het gerecht of rechtsvordering;

Overwegende dat op 31 augustus 1960 de beroepene een ingebrekestelling voor een totaal bedrag van 21.757 F verzond naar de appellant; dat deze ingebrekestelling de vordering is die bedoeld wordt in art. 8 lid 3 van de wet van 30 juni 1956;

Overwegende dat er geen onderscheid dient gemaakt te worden tussen de verjaring van de achterstallige bijdragen en de verjaring van de rechtsvordering; dat zeggen dat een bijdrage verjaard is tevens betekent dat de eis om ze te doen betalen verjaard is;

Overwegende dat vanaf het ingebreke stellen de verjaring begon te lopen; dat de oorspronkelijke dagvaarding betekend werd vóór het verstrijken van de verjaringstermijn; dat derhalve de achterstallige bijdragen en de eis om ze te doen betalen niet verjaard zijn;

Overwegende dat het gevorderde bedrag der bijdragen bewezen is en niet betwist wordt;

Om deze redenen :

De Rechtbank, zetelend in graad van hoger beroep, recht doende op tegenspraak, na er over beraadslaagd te hebben, alle andere en strijdige besluiten verwerpend;

Verklaart het beroep ontvankelijk doch ongegrond. Wijst appellant ervan af. Bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen, en veroordeelt appellant tot de kosten van het beroep.

NOOT: Bovenstaande vonnis is niet onbelangrijk, omdat thans de Rechtbank in beroep, terugkomende op haar vroegere rechtspraak (vonnis 8 oktober 1963, niet gepubliceerd) de ingeroepen verjaring beslecht door een strikte interpretatie van de wettekst. De hier gegeven interpretatie sluit grosso modo aan bij de reeds eerder gepubliceerde rechtspraak: Rb. Hasselt, 26 maart 1962 (R.W. 1962-63, 765 - vonnis dat evenwel de 5-jarige verjaring aanvaardt) en Vr. Kontich, 15 oktober 1963 (R.W. 1963-64, 887 - vonnis dat ook de 5-jarige verjaring verwerpt). Het hier gepubliceerde vonnis is daarenboven niet te veronachtzamen omdat het impliciet een einde stelt aan de toestand van onzekerheid, in het leven geroepen door diverse vonnissen gewezen door dhr. Vrederechter te Boom (vonnis 19 december 1963, R.W. 1963-64, 1078 en vonnis 13 februari 1964, R.W. 1963-1964, 1527). Laatstgenoemde vonnissen passen op gelijkaardige vorderingen ambts-halve de verjaring toe, voorzien door art. 17 der wet dd. 31 augustus 1963. Dit artikel zegt evenwel uitdrukkelijk: «de vordering van de bijdragen, bedoeld bij deze wet, verjaart na vijf jaar...».

Uit de woorden: «krachtens deze wet» blijkt duidelijk dat de gestelde verjaringstermijn niet van toepassing is op de bijdragen vervallen krachtens de wetten dd. 30 juni 1956 en 28 maart 1960, welke nog steeds dienen toegepast te worden voor de berekening en de invordering der bijdragen vervallen krachtens deze wetten (art. 48, par. 4, e, wet dd. 31 augustus 1963).

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

(zetelende in graad van beroep)

2e Kamer. — 4 maart 1964.

Voorzitter : M. Lefèvre.

Rechters : M.M. De Vriendt en Viaene.

Advokaten : Mrs. Top en Bultinck.

1. Ereloon geneesheer. — Hoedanigheid en bekwaamheid om de niet-betaling ervan te erkennen.
2. Verjaring art. 2272 B.W. — Gevolgen van een erkenning van niet-betaling.
3. Tegeneis strekkende tot gerechtelijke schuldvergelijking. — Onderscheid tussen een vordering tot morele schadevergoeding ex haerede en in persoonlijke naam.
4. Intresten. — Onderscheid tussen vergoedende en verwijlntresten.

1. De weduwe bezit als rechtverkrijgster van haar vooroverleden echtgenoot en als voogdes over haar minderjarige kinderen, erfgenamen, de vereiste hoedanigheid en bekwaamheid om te erkennen dat het ereloon voor heelkundige zorgen, verleend aan haar vooroverleden echtgenoot, niet werd betaald (1). Zulke erkenning blijkt onder meer onbetwistbaar door het instellen van een tegeneis strekkende tot gerechtelijke compensatie.
2. Wordt het vermoeden van betaling, waarop de bij art. 2272 B.W. gestelde verjaringstermijn is gesteund, teniet gedaan door een schuldbekentenis, dan vangt een nieuwe verjaringstermijn van dertig jaar aan.
3. Een (tegen)eis gesteund op een vordering tot vergoeding van morele schade door de vooroverleden echtgenoot geleden dient ingesteld ex jure haerede, terwijl een vordering ingesteld door de weduwe wegens eigen morele schade ongegrond voorkomt wanneer afdoende blijkt dat in geen geval haar vooroverleden echtgenoot een zó zwaar leed onderging.
4. Een eis strekkende tot het bekomen van vergoedende intresten is ongegrond wanneer de vordering niet steunt op een aansprakelijkheid wegens onrechtmatige daad, maar alleen op wanbetaling.

Dr. B. t/ V. en D.

Gezien de stukken, onder meer de grosse van een vonnis op 31 mei 1963 uitgesproken door het Vredege-recht van het kanton Zomergem;

Overwegende dat appellant in de loop van 1958 heelkundige zorgen verleende aan wijlen S., vooroverleden echtgenoot in eerste huwelijk van de eerste geïntimeerde;

Overwegende dat appellant voorhoudt dat ondanks herhaald aandringen zijn ereloon ten belope van 4.000 F tot nog toe onbetaald bleef :

Overwegende dat appellant in betaling dagvaardde op 13 april 1963;

Overwegende dat de geïntimeerden tegenwerpen, vooreerst, dat bij toepassing van art. 2272 van het Burgerlijk Wetboek de vordering verjaard is en, voorts, dat de appellant ondeskundig te werk ging door een doek of zwachtel in het abdomen van de patiënt achter te laten, waardoor verwikkelingen ontstonden bij deze patiënt en waarvoor zij bij tegeneis wegens het beweerde door hen ondergane leed, toekenning vorderen van een gelijkaardig bedrag als datgene van het hier ge-eiste ereloon, zodat er na compensatie niets meer verschuldigd is;

Overwegende dat vóór de dagvaarding de eerste geïntimeerde aan appellant een brief toestuurde, welke door appellant wordt voorgelegd en waarvan de echtheid door de geïntimeerden niet wordt betwist;

Overwegende dat uit de termen van de bedoelde brief blijkt dat de eerste geïntimeerde erkent dat het ereloon van de appellant niet werd betaald; dat uit die brief nog blijkt dat de eerste geïntimeerde hem opstelde na het overlijden van haar eerste echtgenoot; dat derhalve zij toen handelde als rechtverkrijgster van haar vooroverleden echtgenoot en als voogdes over haar minderjarige kinderen, erfgenamen van wijlen hun vader voornoemd;

Overwegende dienvolgens dat de eerste geïntimeerde wel de vereiste hoedanigheid en bekwaamheid bezat om deze schuld welke op de eerder genoemde rechtverkrijgster en erfopvolgers was overgegaan, te erkennen; dat overigens art. 2275, 2e lid B.W.B. deze bekwaamheid tot erkenning der schuld aan de weduwe, aan de erfgenamen en desgevallend aan de voogd over deze erfgenamen duidelijk toekent;

Overwegende dat de geïntimeerden door het stellen van hun tegeneis nogmaals op een niet te betwisten manier erkennen dat de schuld niet werd vereffend;

Overwegende dat de bij art. 2272 van het B.W.B. gestelde verjaringstermijn alleen steunt op een vermoeden van betaling (Ryckmans, les droits et les obligations des médecins, nr. 318; R.P.D.B., Tw. Prescription en matière civile, nr. 781);

Overwegende dat, nu dit vermoeden door de schuldbekentenis is teniet gedaan (Dekkers, Précis de Droit civil, I, nr. 1685 en 1686; R.P.D.B., loc. cit., nrs. 666 en 788 en volg.; Cass. 20 februari 1941, Pas., 1941, I, 53), een nieuwe verjaringstermijn van dertig jaar heeft aangevangen. (Ryckmans, o.c. nr. 335; Cass. 12 maart 1908, Pas., 1908, I, 122);

Overwegende dat in deze omstandigheden de geïntimeerden niet meer gerechtigd zijn thans de verjaring tegen te werpen (Ryckmans, o.c., nr. 324);

Overwegende dat wat de grond van de hoofdeis, alsmede wat de tegeneis betreft, het geen belang heeft de geïntimeerden, zoals zij het vragen, toe te laten te bewijzen met alle middelen van recht dat er bij het heelkundig ingrijpen ondeskundig werd tewerk gegaan; dat immers, zelfs mocht zulks het geval geweest zijn, er dan mogelijk en onder bepaalde voorwaarden redenen zouden kunnen bestaan hebben om een vergoeding wegens morele schade toe te kennen aan de patiënt zelf; dat echter ter zake de tegeneis niet strekt tot toekenning van schadevergoeding ex haerede, doch tot vergoeding van beweerde, persoonlijke morele schade van de geïntimeerden;

Overwegende dat uit de voorgebrachte gegevens van nu reeds afdoende blijkt dat in geen geval de patiënt een zó zwaar leed onderging, dat het de toekenning van vergoedingen wegens morele schade aan zijn weduwe zou rechtvaardigen; dat met nog minder reden de tweede echtgenoot, hier de tweede geïntimeerde, enige aanspraak op schadeloosstelling kan formuleren; dat aldus de tegeneis van de geïntimeerden ongegrond is;

Overwegende dat de geïntimeerden zich evenwel hebben kunnen vergissen over de draagwijdte van hun rechten; dat hun verweer en hun tegeneis dan ook noch tergend noch roekeloos voorkomen, zodat de door appellant uit dien hoofde in beroep toegevoegde eis ongegrond is; dat eveneens zijn eis strekkende tot het bekomen van vergoedende intresten ongegrond is, vermits zijn vordering niet steunt op een aansprakelijk-

heid wegens onrechtmatige daad, doch alleen op wanbetaling;

Overwegende dat de schuld in de huwgemeenschap van de geïntimeerden is gevallen;

Om deze redenen:

De Rechtbank, gelet op...

Ontvangt het beroep; verklaart het gegrond;

Doet het bestreden vonnis teniet en opnieuw wijzend: Verklaart de oorspronkelijke eis ten dele gegrond;

Verwerpt de tegeneis van de geïntimeerden als ongegrond, evenals de door appellant in beroep gestelde eis wegens tergend en roekeloos verweer;

Veroordeelt de geïntimeerden solidair om te betalen aan de appellant de som van 4.000 frank met de gerechtelijke intresten;

Verwijst de geïntimeerden in de kosten der beide aanleggen.

NOOT: Zie in dit verband ook: Rb. Brussel, 24 februari 1950, J. T. 1950, 542, met noot van J. Zwick.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

1e kamer. — 19 september 1963.

Wn. voorzitter: M. J. Zenner.

Rechters: M. F. Van Heule en M. R. Mosselman.

Advokaten: Mrs. Willem Melis en L. Wiemeersch.

Testament. — Vernietiging wegens zwakzinnigheid van de erflater. — Erfenisbejaging.

In zover hun vordering is gesteund op art. 901 B.W. moeten de aanleggers bewijzen dat de erflater niet in het bezit was van zijn verstandelijke vermogens op het ogenblik van het verlijden van het testament. Dit bewijs mag ook onrechtstreeks worden geleverd door aan te tonen dat op het ogenblik waarop het testament werd verleden de erflater in een voortdurende staat van zinneloosheid verkeerde.

Er bestaat aanleiding tot nietigverklaring van het testament wanneer de legataris listen, leugens en frauduleuze middelen heeft aangewend en wanneer het bewezen is dat de captatie en de suggestie — ook zonder frauduleus karakter — in de hand gewerkt werden door de debiliteit waarin de erflater verkeerde ten tijde van het verlijden van het testament.

Van Puyvelde en cons. t/ Geldof en cons.

Overwegende dat aanleggers de wettelijke erfgenamen zijn van Alfons Rombaut, op 30 april 1960 te Waasmunster overleden;

Overwegende dat op 20 april 1960 Alfons Rombaut zijn testament dikteerde aan notaris Meert te St-Niklaas en aldus de helft van zijn nalatenschap aan zijn wettelijke erfgenamen vermaakte en de wederhelft aan die van zijn vooroverleden echtgenote;

Dat hij op 25 april 1960 bij openbaar testament, ontvangen door notaris De Geyter te Hamme, zijn laatste wilsbeschikking van 20 april 1960 herriep en alles aan de erfgenamen van zijn echtgenote legateerde;

Overwegende dat al de onroerende goederen welke

van deze nalatenschap afhingen op verzoek van verweerders verkocht werden;

Overwegende dat de vordering strekt tot nietigverklaring van de twee testamenten wegens krankzinnigheid van de erflater, bedrieglijke suggestie en erfenisbejaging en tot het veroordelen van verweerders om aanleggers in het bezit te stellen van de verkochte goederen, minstens de opbrengst van de onderscheidene verkopen;

Overwegende dat ten aanzien van de nietigverklaring na de vervreemding, der onroerende goederen, de vordering diende ingeschreven te zijn ten kantore van hypoteek zoals voorzien bij artikel 3 der wet op de hypoteken;

Overwegende dat bij verzoekschrift d.d. 5 juni 1963 aanleggers de rechtbank verzochten de debatten te heropenen (wat toegestaan werd) en verklaarden te verzoeken aan het gedeelte van de eis strekkende tot nietigverklaring van de verkopen der onroerende goederen; dat dit verzoekschrift op zelfde datum betekend werd aan de avoué van de verweerders;

Overwegende dat de eis, zoals hij thans is gesteld, ontvankelijk voorkomt;

Overwegende dat aanleggers, in zover hun vordering gesteund is op artikel 901 B.W., moeten bewijzen dat de erflater niet in het bezit was van zijn verstandelijke vermogens op het ogenblik van het overlijden van het testament;

Dat dit bewijs ook onrechtstreeks mag geleverd worden, bepaaldelijk door aan te tonen dat in de periode dat het testament gedikteerd werd de decujus in een voortdurende staat van zinneloosheid verkeerde (Daloz, Répertoire de Droit Civil, T.W. Disposition à Titre Gratuit, nr. 154 en vlg.);

Overwegende dat van nu af dient onderstreept dat er geen erfenisbejaging bestaat wanneer de legataris de genegenheid van de erflater weet te winnen door allerlei goede zorgen, diensten of bezoeken, indien er geen listen, leugens of frauduleuze middelen aangewend worden (ibid. nrs 235 en vlg.), dat er echter aanleiding zou bestaan tot nietigverklaring van het testament, moest het bewezen zijn dat de captatie en de suggestie, ook zonder frauduleus karakter, in de hand gewerkt werd door de debiliteit waarin de erflater op het ogenblik van het verlijden van de laatste wilsbeschikking verkeerde (Aubry et Rau, 6de uitgave, deel X, blz. 500 en noot XI/2);

Nopens de beweerde zwakzinnigheid van de erflater:

Overwegende dat op klacht van aanlegger Van Lierop er een uitgebreid strafrechterlijk onderzoek werd ingesteld, dat door een beslissing van buitenvervolgstelling werd afgesloten;

Overwegende dat zowel aanleggers als verweerders zich op de gegevens van dit dossier steunen om hun respectieve stellingen te staven;

Overwegende dat de aanleggers verwijzen naar de verklaringen van de behandelende geneesheren Dr. Verniers en Dr. De Fauw, alsmede naar die van de instrumenterende getuigen, vooral waar die met elkaar in tegenstrijd zijn nopens de manier waarop de testamenten gedikteerd werden;

Overwegende dat Dr. Verniers op 19 april 1960 vaststelde dat zijn patient prostaatlijder was, een hartcompensatie had en een bloeddruk van 28;

Dat, toen patient hem op de vraag hoe hij zich gevoelde, antwoordde dat het hem goed ging, dokter Verniers de indruk had dat de oude man niet meer

tenvolle over al zijn verstandelijke vermogens moet beschikt hebben ;

Overwegende dat Dr. Verniers patient op 20 april 1960 opnieuw onderzocht en aan de familieleden voorstelde Dr. De Fauw te consulteren, om door een klein niet-operatief ingrijpen de toestand van de zieke te verzachten en zijn leven te verlengen, welk voorstel aanvaard werd ;

Overwegende dat op zelfde datum meester Meert, die de vorige dag de modaliteiten van de laatste wilsbeschikking met zijn klient had besproken, bij het verlijden van het authentiek testament vaststelde dat de erflater over zijn verstandelijke vermogens beschikte ; dat tot bewijs hiervan notaris Meert er op wijst dat hij van de arflater opdracht kreeg twee akkers gelegen te St. Niklaas, te verkopen en dat op de vraag of Geldof Jozef een bijzonder legaat van 200.000 F kreeg, de testateur antwoordde dat 5.000 F ruimschoots volstond ;

Overwegende dat ook de instrumenterende getuigen Licenne en Meul de indruk hadden dat Rombaut Alfons gezond van geest was en dat hij zich terdege reken-schap gaf van hetgeen de notaris met hem besprak ;

Dat Licenne er zelfs aan toevoegt dat er een tamelijk langdurig gesprek heeft plaats gehad tussen notaris Meert en de testateur ;

Overwegende dat het feit dat de ouderling zich geen rekenschap gaf van zijn precaire gezondheidstoestand, nog niet bewijst dat zijn geest derwijze beneveld was dat hij geen geldig testament meer kon maken ; dat integendeel de verklaringen van notaris Meert en van de instrumenterende getuigen aantonen dat de testateur goed wist wat hij deed ;

Dat, dienvolgens de actie strekkend tot nietigverklaring wegens zwakzinnigheid, van het testament dd. 20 april 1960 ongegrond voorkomt en als dusdanig moet verworpen worden ;

Overwegende dat aanleggers, om het testament van 25 april 1960 te horen nietigverklaren op grond van artikel 901 B.W. hoofdzakelijk verwijzen naar de verklaring van Dr. De Fauw die patient op dezelfde dag rond 11.30 uur onderzocht ;

Overwegende dat het nuttig voorkomt het navolgend gedeelte van die verklaring over te nemen ;

«Ik heb Rombaut grondig onderzocht en stelde het volgende vast : urineretentie van ongeveer twee liter, verliezende zijn water door overdruk ; was lijdend aan uremie die zijn geest benevelde en die grote stoornissen verwekte in zijn bloedsomloop ; verkeerde in subcomateuze toestand. Het was onmogelijk met hem een gesprek te voeren ; hij was niet in staat om zijn toestand te beseffen. Hij gaf me de indruk van niet begrijpen wat hem gezegd werd en was in ieder geval niet in staat zijn wil of zelfs een wens uit te drukken. Ik ben er volstrekt zeker van dat hij hoegenaamd niet in staat was — lichamenlijk — om zijn laatste wilsbeschikkingen te dikteren. Ik kan ook verzekeren dat zijn toestand diezelfde dag om 14 uur niet kan verbeterd geweest zijn.... Eerst aan de vrouw afzonderlijk en daarna aan de man en de vrouw heb ik doen opmerken dat het niet wenselijk was van Rombaut in een dergelijke toestand te houden en dat, indien hij niet wilde verzorgd worden in de kliniek en nadien zou gestorven zijn, ik zou weigeren een attest van natuurlijke dood te tekenen» ;

Overwegende dat op het ogenblik van de consultatie door Dr. De Fauw de erflater bedlegerig was ;

Overwegende dat op dezelfde dag, 25 april 1960, Mr. Jozef de Geyter, van Hamme, door Geldof aangezocht werd zich tot bij Rombaut Alfons te begeven,

wat dan ook gebeurde rond 14 uur ; dat Mr. de Geyter de ouderling in de zitkamer aantrof, op een stoel gezeten ; dat zulks bevestigd wordt door de instrumenterende getuigen Dayaert en Hendrik ;

Overwegende dat laatstgenoemde notaris weliswaar tijdens het strafrechtelijk onderzoek toegaf dat het gesprek tussen hem en de erflater gevoerd, beperkt is gebleven tot het noemen van enkele namen en tot een «ja» en een «neen», maar voor het overige formeel staande hield dat hij de indruk had dat de testateur over voldoende verstandelijke vermogens beschikte om op klare wijze zijn laatste wil te kennen te geven ;

Overwegende dat de bewering van aanleggers dat de ouderling ook om 14 uur, zijnde het ogenblik waarop het aangevochten testament van 25 april 1960 verleden werd, in subcomateuze toestand zou verkeerd hebben, en, zoals Dr. De Fauw het noemde, stervend was (zie verhoor van deze getuige door de onderzoeksrechter) indruist tegen de authentieke vaststellingen van de notaris, waar deze verklaart dat de testateur hem zijn laatste wilsbeschikkingen dikteerde ; dat aanleggers stelling slechts door een inschrijving wegens valsheid mag bewezen worden (Aubry et Rau, 6e uitgave, deel X, blz. 425 ; Rev. Trim. Dr. Civ. blz. 686 nr. 8) ;

Overwegende dat in tegenstrijd met de formele verklaring van Dr. De Fauw, die beweerde dat het niet mogelijk is dat patient om 14 uur in een betere physiologische toestand zou geweest zijn dan op het ogenblik van de consultatie, Dr. Verniers aan de onderzoeksrechter mededeelde, dat volgens hem het medisch gezien wel mogelijk was dat de patient een paar uur later een heropleving zou gekregen hebben zonder echter daarom volledig zijn verstandelijke vermogens te hebben teruggekregen ;

Overwegende dienvolgens dat het niet bewezen was dat de testateur niet in staat zou geweest zijn zijn testament te dicteren ; dat het volstaat dat hij in een moment van heropflakkering verkeerde om aan te nemen dat hij verstandelijk bekwaam was zijn laatste wilsbeschikking aan de notaris mede te delen (Rev. Trim. Civil, 1951, blz. 540 nr. 4) ;

Overwegende dat zo enerzijds mag aangenomen worden dat de erflater door ziekte en door hoge ouderdom niet meer in staat was een lang gesprek te voeren met de notaris, het echter niet bewezen is dat hij op het ogenblik van het verlijden der kwestieuze acte niet meer aan de voorwaarde, bij art. 901 B.W. gesteld, zou voldaan hebben ;

Overwegende derhalve dat ook de actie strekkend tot nietig verklaring van het testament dd. 25 april 1960 wegens krankzinnigheid van erflater als niet bewezen moet verworpen worden ;

Nopens de captatie en suggestie :

Overwegende dat wat betreft het testament van 20 april 1960 geen sprake kan zijn van bedrieglijke captatie of suggestie ; dat, immers, notaris Meert de vorige dag al de modaliteiten van het testament met de testateur had besproken, en op grond van wat er dan beslist werd een voorontwerp had opgesteld ; dat de erflater dus over genoeg tijd beschikte om aan derden raad te vragen en desgevallend andere schikkingen te treffen ; dat daarenboven zijn gezondheidstoestand dan nog niet zo alarmerend was d.w.z. dat er nog geen onmiddellijk stervensgevaar was ; dat zulks blijkt uit de verklaringen van al de getuigen die rond dat tijdstip met de ouderling contact hebben gehad ;

Overwegende daarentegen dat er ter zake gewichtige, bepaalde en met elkaar overeenstemmende ver-

moedens aanwezig zijn om ertoe te besluiten het testament van 25 april 1960 wegens captatie en suggestie nietig te verklaren;

Dat, inderdaad, het feit van een bejaarde persoon, die in een dergelijke ziekte-toestand verkeerde dat de dokter de raad gaf hem dringend naar de kliniek over te brengen, er reeds op wijst dat verweerders alles in het werk gesteld hebben om de erflater op listige wijze te overhalen een testament in hun voordeel te maken, ook al moest de overbrenging zijn dood bespoedigen;

Dat, verder, de omstandigheid dat dezelfde ochtend toen Dr. De Fauw patient als het ware stervend heeft aangetroffen, een der verweerders een andere notaris heeft aangezocht om dringend een testament te komen verlijden en de ouderling, die enkele uren te voren zwaar ziek te bed lag, verplicht werd plaats te nemen op een stoel, hoogstwaarschijnlijk om aan de notaris te verbergen dat de erflater ernstig krank was, dit vermoeden staft;

Overwegende dat men daarenboven klaarblijkelijk van de zwakke toestand waarin de erflater zowel fysisch als psychisch verkeerde misbruik gemaakt heeft om hem ervan te overtuigen het testament van 20 april 1960, dat na rijp overleg en zonder aarzeling aan de notaris der familie was gedikteerd, te herroepen, zijn eigen bloedverwanten te ontvren om dan alles aan de bloedverwanten van zijn vrouw, die reeds van 1923 overleden was, en waarvan hij sommigen niet eens kende, te vermaken; dat de handelwijze van verweerder Geldof Jozef, die zowel bij notaris Meert als bij notaris de Geyter kwam aandringen om toch maar een legaat van 200.000 F te bemachtigen, voldoende de bedoeling van de familie Geldof schetst; dat dezelfde Geldof aan notaris de Geyter vooraf een briefje heeft overhandigd met de naam van de toekomstige erfgenamen;

Overwegende dat dienvolgens de bepalingen van het testament d.d. 20 april 1960 dienen geërbiedigd te worden;

Dat verweerders gehouden zijn de helft van de opbrengst van de verkoop der goederen en van al de eventueel nog niet verkochte aan aanleggers te restitueren in de mate hunner gerechtigdheden;

Dat aanleggers eveneens recht hebben op de helft van de vruchten, welke de nalatenschap heeft opgebracht vanaf de dag der inbezitstelling (Dalloz, Répertoire de Droit Civil, T.W. Disposition à Titre Gratuit, nr 870);

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle verdere en meeropvattende besluiten verwerpend, rechtdoende bij verstek tegenover Octaaf Stoop, Florent Stoop, Anna Stoop en haar echtgenoot Désiré van Hove, Mathilde Stoop, en haar echtgenoot Armandus Segers, alsmede tegenover Gabriëlle Florentina De Bergé qq; en op tegenspraak tegenover al de andere partijen, machtigt Anna Constancia Stoop, echtgenote van Van Hove Désiré Roger en dame Mathilde Stoop echtgenote van Segers Armandus Franciscus, om in rechte te staan;

Verklaart het testament dd. 25 april 1960 van Rombaut Alfons, verleden voor notaris de Geyter te Hamme, nietig wegens captatie en suggestie; verklaart het meergevorderde van de eis ongegrond en wijst het af; dienvolgens veroordeelt verweerders en gedaagden om de helft van de opbrengst van de verkopen der onroerende goederen der nalatenschap alsmede de helft van de overige goederen aan aanleggers af te geven, vermeerderd met de vruchten welke deze goederen hebben opgeleverd vanaf de dag der inbezitstelling;

Veroordeelt verweerders en gedaagden tot de kosten op taksaat;

Verklaart onderhavig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk verhaal en zonder borg, uitgezonderd wat betreft de kosten.

POLITIERECHTBANK TE SINT-TRUIDEN

30 januari 1964

Rechter: M. Roelandts.

Advokaten: Mrs. Ghysens loco Bijvoet, Kranzen en Panier.

Verkeer. — Voorzienbare hindernis voor de voorrang hebbende weggebruiker. — Mede-aansprakelijkheid.

Een weggebruiker eerbiedigt aan een aansluiting de hem overeenkomstig art. 16-2 van het algemeen Wegenverkeersreglement opgelegde voorrang niet; deze inbreuk verleent aan de voorrang hebbende weggebruiker niet het recht de voorschriften van art. 27-1 van hetzelfde reglement niet na te komen. Verdeelde aansprakelijkheid.

O.M. en Broquet b.p.t. t/ Proesmans en Bustin.

Overwegende dat eerste betichte die zich op een rijbaan bevond, voorzien van het teken 1 A, de doorgang had dienen te laten aan de weggebruikers van de weg die hij opreed; dat eerste betichte in casu zulks niet gedaan heeft en blijkbaar zich onvoldoende gestoord heeft aan het voorrang hebbend wegverkeer;

Overwegende dat het gebleken is dat tweede betichte en burgerlijke partij Broquet het voertuig van eerste betichte de rijbaan, welke zij volgden, hebben zien oprijden en tweede betichte zelf toegeeft zulks gezien te hebben van op een afstand van 120 meter;

Overwegende dat de burgerlijke partij die om veiligheidsredenen plotseling heeft dienen te stoppen, voor deze voorzienbare hindernis — met wie zij trouwens niet in aanrijding kwam — derhalve geen fout treft in dit ongeval;

Overwegende dat tweede betichte die zich rekenschap kon geven van de reden van dit plots stoppen van de burgerlijke partij, eveneens had moeten kunnen stoppen zoals deze laatste; dat hij er evenwel niet in slaagde en het voertuig van de burgerlijke partij aanreed;

Overwegende dat wanneer een weggebruiker aan een aansluiting de voorrang hem opgelegd overeenkomstig art. 16-2 W.C. niet geërbiedigd heeft, zulks de houding niet verrechtvaardigt van de voorrang hebbende weggebruiker, die de beschikkingen van art. 27-1 W.C. niet heeft nageleefd (cfr. in die zin Cas. 3.6.1957, Pas. 1957, I, 1189);

Overwegende derhalve dat tweede betichte had dienen te kunnen stoppen voor de aanwezig zijnde voorzienbare hindernis, namelijk het voertuig van eerste betichte, die klaarblijkelijk de doorgang had dienen te verlenen aan de voertuigen van tweede betichte en de burgerlijke partij; dat alzo eerste betichte voor 2/3 delen aansprakelijk dient gesteld voor dit ongeval, het andere 1/3 deel ten laste vallend van de tweede betichte;

WERKRECHTERSRAAD TE HASSELT

6 januari 1964.

Voorzitter: M. Thys.

Rechtskundig bijzitter: M. Hanuset.

Advokaten: Mrs. Lenders en Kindermans loco Bijvoet.

Arbeidsovereenkomst. — Gewaarborgd weekloon. — Arbeidsongeschiktheid van minder dan veertien dagen. — Toepasselijkheid van de wet van 10 december 1962.

Bij de wet van 10 december 1962 werd de bij art. 15 van de wet van 20 juli 1960 tot invoering van het gewaarborgd weekloon bepaalde termijn van veertien dagen (arbeidsongeschiktheid ten gevolge van ziekte of ongeval) afgeschaft (zie nader de beslissing).

Raymaekers t./ N.V. Kolenmijnen van Beringen.

Overwegende dat de eis strekt betaling te bekomen van het bedrag van 658 F, zijnde gewaarborgd weekloon over de periode van 1 tot 6 januari 1963;

Overwegende dat verweerster het geding schat op meer dan 2.000 F voor wat aanleg en bevoegdheid aangaat;

Gelet op art. 21 van de wet van 25-3-1876 op de bevoegdheid;

Overwegende dat verweerster geen enkel element voorbrengt teneinde de aard en het bedrag gevorderd in de inleidende dagvaarding, te zien overhevelen naar aard of bedrag van een geding in eerste aanleg;

Overwegende dat het niet betwist wordt dat aanlegger ziek werd op 31 december 1962 tot 6 januari 1963;

Overwegende dat verweerster art. 15 van de wet van 20 juli 1960 inroept die een ziekte duur van minstens 14 dagen voorziet om gerechtigd te zijn het gewaarborgd weekloon te vorderen;

Overwegende dat aanlegger zich beroept op de wet van 10 december 1962, in werking tredend op 1 jan. 1963, de termijn van veertien dagen afschaffend;

Overwegende dat de ziekte, zich spreidende over de jaren 1962 en 1963, het klaarblijkelijk is dat voor de duur van de ziekte over 1962 de oude wetgeving dient toegepast en dat over de duur van de ziekte zich spreidende over 1963 de nieuwe wetgeving van toepassing is;

Overwegende dienvolgens dat in casu geen sprake kan zijn van de wet van 10 december 1962 met terugwerkende kracht toe te passen, daar ze alleen toegepast wordt op de periode van de ziekte over 1963.

Gelet op de voorschriften van art. 2, 30 tot 37 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, die werden nageleefd.

Om deze beweegredenen:

De Werkrechtersraad, Kamer voor Werklieden, statuerende op tegenspraak en in laatste aanleg.

Verklaart de eis van aanlegger ontvankelijk en gegrond; Dienvolgens veroordeelt verweerster om aan aanlegger te betalen de som van 658 F, meer de gerechtelijke intresten en de kosten;

KRONIEK VAN EUROPEES RECHT

De vrijheid van vestiging en het vrije dienstenverkeer in de E.E.G.

Sinds het opstellen van de vorige kroniek van Europees recht, o.m. gewijd aan de vrijheid van vestiging en het vrije dienstenverkeer voor zelfstandige beroepen (R.W., 12 april 1964, t.a.v. 1626-1627), zijn zes nieuwe richtlijnen de dato 25 februari 1964 van kracht geworden (*Publ. Eur. Gem.*, 4 april 1964, p. 845 e.v.). Het is bekend, dat richtlijnen slechts bindend zijn wat het te bereiken resultaat betreft. De zes bedoelde richtlijnen zijn gericht tot alle Lid-Staten van de E.E.G.; deze zijn verplicht binnen de zes maanden de nodige uitvoeringsmaatregelen te treffen om hun wetgeving in overeenstemming te brengen met de bepalingen van de richtlijnen.

Twee richtlijnen hebben een algemeen karakter.

Een eerste regelt de opheffing van de beperkingen op de verplaatsing en het verblijf van onderdanen van de Lid-Staten binnen de Gemeenschap. Onderdanen van de Lid-Staten die zich in een andere Lid-Staat willen vestigen met het oog op het uitoefenen van zelfstandige werkzaamheden, of die er diensten willen verrichten, of ter wier behoefte er een dienst wordt verricht, verkrijgen het recht het grondgebied van iedere Lid-Staat te betreden op vertoon van een geldige identiteitskaart of een geldig paspoort, zonder verdere formaliteit, ook zonder inreisvisum (behoudens in één uitzonderlijk geval, wat betreft verwanten van de zelfstandige). Iedere Lid-Staat verleent aan de onderdanen van de andere

Lid-Staten die zich op zijn grondgebied vestigen een permanent verblijfsrecht, althans wanneer de beperkingen betreffende de zelfstandige activiteit die zij uitoefenen, overeenkomstig de voorschriften van het E.E.G.-Verdrag, reeds opgeheven zijn (thans nog slechts in zekere landbouwwerkzaamheden; wanneer alle richtlijnen van 25 februari 1964 uitgevoerd zullen zijn, ook: groothandel, tussenpersonen in handel en nijverheid en herverzekering en retrocessie). Tot vaststelling van dit verblijfsrecht zal een zgn. «verblijfsvergunning» afgeleverd worden, die een geldigheidsduur van ten minste vijf jaar heeft en automatisch vernieuwd wordt. Voor de personen die de diensten verrichten en degenen te wier behoefte de dienst verricht werd, komt het verblijfsrecht overeen met de duur van de dienstverrichting. Het verblijfsrecht van de familieleden is gelijk aan dat van de onderdaan waarvan zij afhankelijk zijn.

Iedere Lid-Staat mag de toelating tot zijn grondgebied en het afgeven van een verblijfsvergunning slechts weigeren uit hoofde van de openbare orde, de openbare veiligheid en de volksgezondheid. Om te vermijden dat de aanwending van deze begrippen tot misbruiken aanleiding zou geven, voorziet een tweede richtlijn in een zekere coördinatie van de nationale wettelijke bepalingen en in een harmonisatie van de in iedere Lid-Staat in dit verband gevolgde procedures. De richtlijn bevat geen positieve omschrijving van bedoelde begrippen; zij duidt in hoofdzaak slechts aan wat niet als een reden van openbare orde of openbare veiligheid mag beschouwd worden en behelst verder

een limitatieve opsomming van ziekten en gebreken die mogen ingeroepen worden om een verblijfvergunning of de toelating tot het grondgebied te weigeren.

De vier overige richtlijnen betreffen de *groothandel*, de *bemiddelingsberoepen* en de *herverzekering en retrocessie*. Voor de vrijmaking van de handelsberoepen geldt het volgende schema (algemene programma's van 18 december 1961, *Publ. Eur. Gem.*, 15 januari 1962, p. 32 e.v.):

— vóór einde 1963: groothandel en tussenpersonen in handel en nijverheid;

— vóór einde 1965: groothandel in farmaceutische produkten en kleinhandel;

— vóór einde 1967: kolengroothandel;

— vóór einde 1969: ambulante handel.

De richtlijnen van 25 februari 1964 konsakreren de eerste etappe, zij het met vertraging. De onderdanen van de Lid-Staten moeten in de andere Lid-Staten hun beroep van grossist of tussenpersoon (handelsagent, handelsvertegenwoordiger, handelsreiziger, makelaar, commissionair, veilinghouder-grossist) kunnen uitoefenen zonder aan een discriminerende behandeling t.o.v. de eigen onderdanen van de Lid-Staat onderworpen te zijn. Aldus moet in België het stelsel van de beroepskaart (K.B. nr. 62 van 16 november 1939) afgeschaft worden voor onderdanen van de andere Lid-Staten van de E.E.G., wat betreft groothandel, tussenpersonen, herverzekering en retrocessie. Zoals hoger reeds aangestipt zijn de richtlijnen echter niet van toepassing op de groothandel en de tussenpersonen in farmaceutische produkten, geneesmiddelen, in giftige produkten en ziekteverwekkende agentia en in steenkool; evenmin op tussenpersonen in verzekeringen, het bankwezen, onroerende goederen en het vervoer.

In sommige Lid-Staten worden voorwaarden betreffende de vakbekwaamheid gesteld voor de toegang tot en de uitoefening van werkzaamheden in de groothandel en in de bemiddelingsberoepen; andere Lid-Staten stellen geen vereisten. In afwachting dat hier een coördinatie van de bestaande wettelijke bepalingen bereikt wordt, en om te vermijden dat aan vreemdelingen op grond van deze bepalingen het recht van vestiging zou ontzegd worden, regelt een der richtlijnen van 25 februari 1964 het opzet van *overgangsmaatregelen*. Iedere Lid-Staat zal als voldoende bewijs van vak kennis beschouwen de werkelijke uitoefening van de werkzaamheid in de groothandel of als tussenpersoon: als zelfstandige of bedrijfsleider gedurende een tijdvak van drie jaren, op voorwaarde dat de betrokkene die werkzaamheid niet sedert meer dan twee jaar stopgezet heeft.

* * *

Nieuwe prejudiciële beslissing van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen: het arrest van 18 februari 1964 in de gevoegde zaken 73 en 74/63.

De procedure van de prejudiciële vragen (art. 177, E.E.G.-Verdrag) werd vroeger reeds in deze kolommen toegelicht (R.W., 1962-63, 1913 e.v.). Diverse aspecten van deze procedure werden verduidelijkt in de eerste drie prejudiciële beslissingen: het « Bosch »-arrest van 6 april 1962 (*Jurisprud. Hof v. Justitie, deel VIII*, 93); het « Van Gend & Loos »-arrest van 5 februari 1963 (R.W., 1962-63, 1925 e.v.); het « Da Casto »-arrest van 27 maart 1963 (R.W., 1962-63, 1943).

Een vierde arrest door het Hof van Justitie gewezen

op een verzoek om een prejudiciële beslissing - het arrest in de gevoegde zaken 73 en 74/63 (n.v. Rotterdam en Putterhoek tegen de Minister van Landbouw en Visserij; zaken aanhangig voor het College van Beroep voor het Bedrijfsleven in Nederland) - bevestigt de vroegere rechtspraak van het Hof op twee punten:

1. Elke nationale rechterlijke instantie, ook deze in hoogste ressort, mag steunen op het gezag van een vroeger door het Hof gewezen arrest over een gelijk vraagpunt:

« Overwegende dat de Commissie de vraag heeft opgeworpen of het College van Beroep voor het Bedrijfsleven als rechter in laatste instantie artikel 177, derde lid, van het Verdrag niet heeft miskend door niet aan het Hof voor te leggen de aan artikel 12 gegeven uitlegging, welke het ten grondslag heeft gelegd aan de ter prejudiciële beslissing voorgelegde vragen;

dat echter uit de overwegingen der uitspraak van voornoemd College blijkt, dat dit artikel 12 niet zelfstandig heeft uitgelegd, doch er zich toe heeft beperkt in casu de uitlegging toe te passen, neergelegd in de reeds vroeger krachtens artikel 177 door het Hof gewezen arresten 26/62 (Van Gend & Loos) en 28 tot 30/62 (Da Costa);

dat het door de Commissie opgeworpen punt derhalve niet behoeft te worden onderzocht; ... »

2. Ten aanzien van de betrokken partijen draagt de procedure voor het Hof van Justitie het karakter van een incident in het tussen hen aanhangige geding voor de nationale rechterlijke instantie; het is dan ook deze laatste die over de verdeling van de kosten moet oordelen.

L. P. SUETENS,
Aangesteld Navorser N.F.W.O.,
Toegevoegd Navorser I.C.V.R.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent

Dat de Vlaamse Conferentie van de Gentse balie op 14 dezer een voordrachtavond inrichtte over: « Wat advocaten en magistraten dienen te weten over Europees recht », wijst erop dat ook deze negentigjarige, immer jeugdige, in een voortdurend ajornamento, gelijke tred wil houden met de groei van dit nieuwe rechtsbestel.

Zo voor de voorzitter van de Conferentie, Mr. Piet Blomme, als voor de sprekers, van deze avond, de heren W. Van Gerven, buitengewoon docent, en L. P. Suetens, navorser N.F.W.O., moet het wel een genoegen geweest zijn te mogen vaststellen, gezien de aanwezigheid van de hoogste vertegenwoordigers van de magistratuur en de meest vooraanstaande leden van de balie, dat er een zo levendige belangstelling voor dit nog nieuw klinkende onderwerp bestond.

In een echte marathonzitting, waarin de sprekers elkaar afwisselden, werden achtereenvolgens het vestigingsrecht, het kartelrecht, het recht van alleenverteenwoordiging en de rechtsbescherming in de Europese gemeenschap onderzocht. De heer W. Van Gerven wees er onder meer op dat de vrije vestiging van personen binnen de Gemeenschap, ook voor de balie zijn weerslag zou hebben. Vervolgens legde de heer Suetens uit hoe moet worden voorkomen dat de afschaffing van de tolbarelen zou tenietgedaan worden door private organismen (kartels). Aan de hand van het arrest, gewezen door het Hof van Beroep te Parijs op 26 januari 1963, in de zaak Et. Consten & Gründig t./Unef, onderzocht de heer W. Van Gerven het probleem van de alleenverteenwoordigingsovereenkomst binnen de E.E.G. Tenslotte maakte de heer L. Suetens een schets van de rechtsbescherming in de E.E.G. (Hof van Justitie van de Europese gemeenschappen), waarbij hij wees op de vereenvoudigingen welke de nieuwe proceduren kenmerken.

Deze boeiende voordrachten waren voor eenieder het verheugend getuigenis dat ook de nederlandstalige juristen paraat staan voor het Europa van morgen.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift van de Vrederechters : jrg. 1964 - nr. 3 :
Rechtspraak.

Tijdschrift voor sociaal recht : jrg. 1964 - nr. 2 :

De Broeck G., Sociale wetgeving in 1963. — Keere-man E., Bevoegdheid van de rechtscollages der ziekte-en invaliditeitsverzekering ten opzichte der zeelieden.

Algemeen Fiskaal Tijdschrift : jrg. 1964 - nr. 6 :

A. T., De titel en de funktie van de belastingkonsulent op nationaal en internationaal vlak.

Nederlands Juristenblad : jrg. 1964 - nr. 16 :

H. G. Schermers, Het vierde protocol bij het Europese Verdrag ter bescherming van de rechten van de

mens. — Dr. W. Schenk, Verhoging competentie grenskantonrechter. — H. J. Pabbruwe, Het Nieuwe Burgerlijk Wetboek.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie : jrg. 1964 - nr. 4810 :

H. C. F. Schoordijk, De toepaselijkheid van buitencontractuele diligentie-normen in contractuele verhoudingen (I). — Y. D. C. Van Duyn, Fiscale Notities nr. 1 (Negatieve inkomsten en het tarief van art. 48 I.B.). — J. G. J. Van Mourik, Renteloos schuldig blijven uit overbedeling bij een scheiding tussen de langstlevende ouder en de kinderen, m.o.v. Y. D. C. Van Duyn. — Y. D. C. Van Duyn, Aantekeningen op de successiewet 1956.

Mouvement Communal : jrg. 1964 - nr. 3 :

Fusion des communes et grandes agglomérations. — La fusion des petites communes dans différents pays.

Revue de droit intellectuel : jrg. 1963 - nr. 12 :

M. Evrard, Un Américain domicilié en Belgique est-il passible des peines prévues par la loi du 10 janvier 1955 relative à la divulgation et à la mise en oeuvre des inventions intéressant la défense ?

Journal des Tribunaux : jrg. 1964 - nr. 4444 :

Baron Snoy et d'Oppuers, Les mécanismes institutionnels européens et l'ouverture sur le tiers monde.

Recueil Dalloz : jrg. 1964 - nr. 15 (Parijs) :

J. P. Gilli, La loi « anti-grèves » beaucoup de bruit pour rien ?

La revue administrative : jrg. 1964 - nr. 97 (Parijs) :

J. Chatelain, Problèmes de la fonction publique : La conservation des musées. — G. T., Note sur la promotion sociale et la fonction publique. — J. L. Quermonne, Paris-province et Région-département : Dilemme ou complémentarité ? — G. Thuillier, Un aventurier philosophe : Antoine de Lasalle.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"
